



ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿԻՉ ՊԱԼԱՏ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի հարկային ծառայությանը և մաքսային ծառայության Արարատյան մաքսատանը պետական բյուջեից հատկացված միջոցների օգտագործման և բյուջետային մուտքերի ապահովման, ինչպես նաև պետական սեփականության կառավարման և օգտագործման նկատմամբ իրականացված վերահսկողության արդյունքների մասին

Վերահսկողության հիմքը՝ ՀՀ վերահսկիչ պալատի 2009 թվականի գործունեության տարեկան ծրագրի 4/19 կետը և ՀՀ վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2009 թ. սեպտեմբերի 28-ի թիվ 23/1 որոշումը:

Վերահսկողության նպատակը՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի հարկային ծառայությունում և մաքսային ծառայության Արարատյան մաքսատանը պետական բյուջեից հատկացված միջոցների օգտագործման և բյուջետային մուտքերի ապահովման, ինչպես նաև պետական սեփականության կառավարման և օգտագործման արդյունավետությունը և համապատասխանությունը ՀՀ օրենսդրությանը:

Վերահսկողության առարկան՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի հարկային ծառայությունում և մաքսային ծառայության Արարատյան մաքսատանը ՀՀ պետական բյուջեից հատկացված միջոցները և հավաքագրված բյուջետային մուտքերը, ինչպես նաև դրանց ապահովմանն ուղղված գործառնությունները և ընթացակարգերը:

Վերահսկողության օբյեկտները՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի հարկային ծառայությունը, նրա տարածքային ստորաբաժանումները (ընտրանքային) և մաքսային ծառայության Արարատյան մաքսատունը:

Վերահսկողության ծավալը՝ Վերահսկողությամբ ընդգրկվել են էական համարված հետևյալ գործառնությունները՝ հաշվետու ժամանակաշրջանում ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի հարկային ծառայության, նրա տարածքային ստորաբաժանումներին (ընտրանքային) և մաքսային ծառայության Արարատյան մաքսատան կողմից բյուջետային եկամուտների հավաքագրումը, տնտեսավարող սուբյեկտների հարկային պարտավորությունների և գերավճարների նվազեցման ուղղությամբ հարկային մարմինների կողմից իրականացվող գործառնությունների համապատասխանությունը ՀՀ հարկային օրենսդրության պահանջներին, իսկ Արարատյան մաքսատան կող-

մից մաքսային օրենսդրությամբ սահմանված՝ ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքներ տեղափոխելիս մաքսային ռեժիմների նկատմամբ հսկողության ապահովման, մաքսային իրավախախտումների բացահայտման նպատակով ձեռնարկված միջոցառումների արդյունավետությունը:

Վերահսկողությամբ ընդգրկված ժամանակահատվածը՝

- հարկային ծառայության և նրա ստորաբաժանումների համար՝ 2008 թ. հունվարի 1-ից մինչև ստուգման իրականացման ժամկետի ավարտը,
- մաքսային ծառայության Արարատյան մաքսատան համար՝ 2008 թ. հուլիսի 1-ից մինչև ստուգման իրականացման ժամկետի ավարտը:

Վերահսկողության կատարման ժամկետը՝ 29.09.2009 թ.–20.12.2009 թ.:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը՝ Վերահսկողության իրականացման ընթացքում կիրառվել են դիտարկման, ստուգման և վերլուծության ձևեր, համապատասխանության, ֆինանսական և կատարողական վերահսկողության տեսակները: Ապացույցների ստացման մեթոդներից կիրառվել են փաստաթղթային, գործառույթների, ընթացակարգերի ու գործընթացների ուսումնասիրությունը, ֆինանսական հաշվետվություններում պարունակվող ցուցանիշների համադրումը: Վերլուծության փուլում ամփոփվել է ստացված տեղեկատվությունը, գնահատվել է ձեռք բերված ապացույցների և փաստերի ազդեցությունը վերահսկվող օբյեկտի գործունեության արդյունավետության և ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների հավաքագրման վրա:

Վերահսկողության արդյունքները՝

**ՀՀ կառավարությանն առընթեր
պետական եկամուտների կոմիտեի հարկային ծառայություն**

Համաձայն ներկայացված տեղեկատվության, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի (այսուհետ՝ Կոմիտե) հարկային ծառայության (այսուհետ՝ Հարկային ծառայություն) համակարգում 01.01.2009 թ. դրությամբ հաշվառվել է 141162 հարկ վճարող՝ 2008 թ. տարեկազմի 119117-ի դիմաց:

2008 թ. Հարկային ծառայությունը ծրագրավորված 477,701,500.0 հազ. դրամի դիմաց ՀՀ պետական բյուջե փաստացի հավաքագրել է 412,865,300.0 հազ. դրամ (86.4 %): 2009 թ. 9 ամիսներին Հարկային ծառայության կողմից ապահովվել են 274,652,600.0 հազ. դրամի բյուջետային մուտքեր:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում հարկային պարտավորություններն աճել են 33.1 %-ով, իսկ դրանց կտրուկ աճն արձանագրվել է շահութահարկի գծով՝ 142.8 % և եկամտահարկի գծով՝ 33.8 % (հավելված 1):

Դիտարկվող ժամանակաշրջանում փոփոխական վարքագիծ են դրսևորել համակարգում գերավճարների գծով արձանագրված ցուցանիշները (հավելված 2): 2008 թ. նախորդ տարվա համեմատ, գերավճարներն ավելացել են 32,491,200.0 հազ. դրամով կամ 25.0 %-ով, իսկ աճի տեմպը գրեթե կրկնակի գերազանցել է բյուջետային մուտքերի հավաքագրման աճի տեմպը: 2009 թ. 9 ամիսների տվյալներով գերավճարների ծավալը նվազել է 12,966,500.0 հազ. դրամով, որի արդյունքում նվազել է

նաև դրանց աճի տեմպը՝ կազմելով 15.0 %, իսկ 2009 թ. նոյեմբերի 1-ի դրությամբ գերավճարների ընդհանուր ծավալը կազմել է 136,600,000.0 հազ. դրամ: Գերավճարների ֆիզիկական ծավալների աճը հիմնականում պայմանավորվել է ավելացված արժեքի հարկի (այսուհետ՝ ԱԱՀ) գծով դրանց 62.1 %-ով ավելացմամբ: Բարձր աճի տեմպեր են արձանագրվել նաև սոցիալական ապահովագրության վճարների՝ 74.7 % և շահութահարկի՝ 30.3 % գծով:

Վերահսկողության շրջանակներում ընտրանքային կարգով ուսումնասիրություններ են իրականացվել մի շարք հարկային (տարածքային) տեսչություններում (այսուհետ՝ Տեսչություն), որոնց արդյունքում արձանագրվել է հետևյալը:

Մեծի տարածքային հարկային տեսչություն

01.01.2009 թ. դրությամբ Տեսչության կողմից սպասարկվող տարածքում հաշվառվել են 2837 սուբյեկտներ, որոնցից հաշվարկ-հաշվետվություններ են ներկայացրել 1181-ը (41.6 %), կամ 1656-ով պակաս: 01.12.2009 թ. դրությամբ հաշվառած 3279 սուբյեկտներից հաշվետվություններ են ներկայացրել ընդամենը 959-ը (29.2 %), կամ 2320-ով պակաս:

Առանձին հարկատեսակների գծով արձանագրվել է 0-ական հաշվետվություն ներկայացնող տնտեսավարող սուբյեկտների թվի աճ: 2007 թ. 0-ական հաշվետվություն են ներկայացրել 52 կազմակերպություն, իսկ 2008 թ. դրանց թիվն աճել է կրկնակի՝ կազմելով 105:

Հաշվարկ-հաշվետվություններ չներկայացնող, ինչպես նաև 0-ական հաշվետվություններ ներկայացնող տնտեսավարող սուբյեկտները հսկողությունից դուրս են մնացել՝ դրանցում ուսումնասիրություններ չեն իրականացվել և խախտում կատարած հարկ վճարողները պատասխանատվության չեն ենթարկվել:

2008 թ. պետական բյուջեի մուտքերի հավաքագրման տարեկան առաջադրանքը կազմել է 2,253,000.0 հազ. դրամ, փաստացի հավաքագրվել է 2,083,000.0 հազ. դրամ (92.5 %), իսկ 2009 թ. 9 ամիսներին նախատեսված 2,046,000.0 հազ. դրամի դիմաց փաստացի հավաքագրվել է 1,566,000.0 հազ. դրամ (76.5 %):

01.01.2008 թ. դրությամբ Տեսչության տարածքում հաշվառված հարկ վճարողների հարկային պարտավորությունները կազմել են 589,000.0 հազ. դրամ, իսկ տարվա ընթացքում դրանք աճել են 99 %-ով՝ 01.01.2009 թ. դրությամբ կազմելով 1,177,000.0 հազ. դրամ, չնայած **հարկերի հավաքագրման պլանային առաջադրանքը և փաստացի հավաքագրված գումարները գրեթե մնացել են նույնը, հարկային պարտավորությունները կրկնակի ավելացել են:**

Չկատարված հարկային պարտավորությունների մարման ուղղությամբ իրականացված աշխատանքների արդյունավետությունը խիստ ցածր է:

Չի ապահովվել «Մնանկության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածով սահմանված պահանջների լիարժեք կատարումը:

Տեսչությունը պահանջվող ուշադրություն չի դարձրել նաև մեծածավալ իրացման շրջանառություն ունեցող հարկ վճարողների գործունեությանը՝ 265,400.0 հազ. դրամի տարեկան

իրացման շրջանառություն ունեցող թվով 34 կազմակերպությունից ստուգումներ են իրականացվել ընդամենը 15-ում, իսկ 19-ը ստուգմամբ չեն ընդգրկվել 3 տարի անընդմեջ, որը սահմանված է որպես փաստաթղթերի վաղեմության ժամկետ:

01.01.2009 թ. դրությամբ տնտեսավարող սուբյեկտների գերավճարները կազմել են 671,556.2 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 289,567.7 հազ. դրամով (75.8 %) (հավելված 3): Գերավճարների աճն արձանագրվել է բոլոր հարկատեսակներով, իսկ ԱԱՀ-ի և շահութահարկի գծով դրանք աճել են առաջանցիկ տեմպերով՝ հիմնականում ոչ արժանահավատ փաստաթղթերի տրամադրման արդյունքում, որը Տեսչության կողմից չի ուսումնասիրվել, իսկ ստուգումների ընթացքում խախտումները չեն արձանագրվել:

Սասնավորապես, գերավճարների 21.4 %-ը բաժին է ընկել *«Կապույտ ալիք» ՍՊԸ*-ին: Ըստ ներկայացված փաստաթղթերի, սուբյեկտի մոտ ԱԱՀ-ի գծով 205,300.0 հազ. դրամի գերավճարն առաջացել է 31.08.2008 թ. 1,026,400.0 հազ. դրամով «Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» ՓԲԸ-ից շինություն ձեռք բերելու արդյունքում: Շինությունը վարձակալությամբ հանձնվել է «Էկթրազ» ՍՊԸ-ին՝ ամսական 39,100.0 հազ. դրամ վճարով, սակայն 2009 թ. մայիսից պայմանագրի փոփոխությամբ վարձավճարը նվազեցվել է մինչև 4,000.0 հազ. դրամի: Արդյունքում, 2009 թ. մայիսից գերավճարից աստիճանաբար նվազեցվող հարկային պարտավորությունները կտրուկ պակասեցվել են և ներկայումս կազմում են 124,797.4 հազ. դրամ:

Ընկերությունը Տեսչության կողմից ստուգման չի ենթարկվել, իսկ կատարված ուսումնասիրությունների արդյունքում խախտումներ չեն հայտնաբերվել:

«Սևանի հացամթերքների արտադրական միավորում» ՍՊԸ-ն 2007 թ. տարեսկզբին հաշվետվություններով ցույց է տվել 27,639.3 հազ. դրամի գերավճար: Ունենալով մեծածավալ իրացման շրջանառություն և ապրանքային մնացորդ՝ 2007 թվականից մինչև 2009 թ. նոյեմբերը Տեսչությանը որևէ հաշվարկ կամ հաշվետվություն չի ներկայացրել:

Տեսչության կողմից Ընկերությունում որևէ ստուգում կամ ուսումնասիրություն չի կատարվել:

«Ռուբեն Գևորգյան» ՍՊԸ-ի կողմից 2007 թ. ընթացքում կատարվել է 200,000.0 հազ. դրամի ձեռք բերում՝ ներկայացնելով 40,000.0 հազ. դրամի ԱԱՀ-ի մասով գերավճար: Ընդ որում, *իրականացված ձեռքբերումները փաստաթղթերով չեն հիմնավորվել:*

2008 թվականին տեսչության կողմից իրականացվել է «բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների ճշտման» ստուգում (այսուհետ՝ ԲՍ ստուգում), որով չհիմնավորված ձեռքբերումները լիարժեք չեն ուսումնասիրվել, իսկ գերավճարի ձևավորման մասով խախտումներ չեն հայտնաբերվել:

«Վահրամ Մարգարյան» ՍՊԸ-ի կողմից 07.10.2008-08.04.2009 թթ. արտահանվել են 213,000.0 հազ. դրամ արժեքով 8587 տոննա թուջի ջարդոն և ապամոնտաժված մետաղյա խողովակներ, որից հաշվետվություններով ներկայացվել են միայն 58,100.0 հազ. դրամի արտահանումը: Միաժամանակ, ընկերությունը ներմուծել է 76,000.0 հազ. դրամ արժեքով 143 տոննա ցիտրուսային մրգեր, ինչպես նաև իրականացրել 155,100.0 հազ. դրամի ձեռքբերում, որից հիմնավորվել է 55,100.0 հազ. դրամի ծախսը: Սուբյեկտի ներկայացրած հաշվետվությունների համաձայն, իրացման շրջանառությունը կազմել է

291,000.0 հազ. դրամ, որից տեղեկանքով հիմնավորվել է 27,100.0 հազ. դրամի շրջանառությունը:

Նման խոշոր իրացման շրջանառության պարագայում հարկ վճարողի կողմից կատարվել են ընդամենը 565.2 հազ. դրամի հարկային վճարումներ:

Փաստորեն, ընկերությունը Տեսչությանը հաշվարկ-հաշվետվությունները ներկայացրել է ոչ ամբողջությամբ, սակայն առկա հաշվետվությունների ուսումնասիրությամբ արձանագրվել է, որ Տեսչությանը չի ներկայացվել շուրջ 155,000.0 հազ. դրամի արտահանումը, իսկ 264,000.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառությունն ու 100,000.0 հազ. դրամի ձեռքբերումը չեն հիմնավորվել:

Ոչ արժանահավատ փաստաթղթերի և տեղեկությունների տրամադրման արդյունքում Ընկերությունում արհեստականորեն առաջացել է 17,900.0 հազ. դրամի գերավճար:

Նրա գործընկեր «Նորայր Էրիկ» ՍՊԸ-ի կողմից 07.01.2008-03.06.2008թ. արտահանվել են 355,000.0 հազ. դրամ արժեքով 15100 տոննա երկաթ և մետաղյա խողովակներ և ներմուծվել 47,000.0 հազ. դրամ արժեքով 564 տոննա բիտում և գլուխ սոխ: Համաձայն սուբյեկտի ներկայացրած հաշվետվությունների, իրացման շրջանառությունը կազմել է 651,500.0 հազ. դրամ՝ ընդամենը 49,800.0 հազ. դրամի ներմուծման և ձեռքբերումների պարագայում: Ընդ որում, ներմուծված սոխի մնացորդի, դրա իրացումը հիմնավորող սկզբնական փաստաթղթերի և այն ձեռք բերած սուբյեկտի տվյալների բացակայության փաստը արձանագրվել է Տեսչության կողմից 30.09.2008 թ. իրականացված ուսումնասիրությամբ, որը, սակայն, հիմք չի հանդիսացել սուբյեկտում ստուգում կատարելու համար:

Այսպիսով, ընկերությունը՝ խուսափելով հարկային պարտավորությունների կատարումից, Տեսչությանը հաշվարկ-հաշվետվությունները ներկայացրել է ոչ ամբողջությամբ, սակայն առկա հաշվետվությունների ուսումնասիրությամբ արձանագրվել է, որ սուբյեկտի կողմից արտահանված 355,000.0 հազ. դրամի ապրանքների ձեռքբերումը, շուրջ 650,000.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառությունը, ինչպես նաև ներմուծված 47,000.0 հազ. դրամի ապրանքների իրացումը չեն հիմնավորվել:

Կոպտորեն խախտելով հարկային օրենսդրության պահանջները՝ առանց հաշվիչ-դրամարկղային մեքենա (այսուհետ՝ ՀԴՍ) ունենալու, «Նորայր Էրիկ» ՍՊԸ-ի կողմից իրականացվել է 14,800.0 հազ. դրամի մանրածախ առևտուր:

Հաշվետվությունները թերի ներկայացնելու արդյունքում «Նորայր Էրիկ» ՍՊԸ-ի իրական հարկային պարտավորությունները զգալիորեն գերազանցել են առկա հաշվետվություններով ցույց տրված 18,000.0 հազ. դրամը: Ընդ որում, ընկերությունը խուսափել է անգամ նշված գումարը վճարելուց և այդ նպատակով մեկ այլ սուբյեկտ՝ «Գրանգո-շին» ՍՊԸ-ն դիմել է դատարան՝ «Նորայր Էրիկ» ՍՊԸ-ին սնանկ ճանաչելու հայցով:

Սուբյեկտը մինչև իր գործունեության ավարտը՝ 20.01.2009 թ., կատարել է ընդամենը 1,100.0 հազ. դրամի հարկային վճարումներ:

Այսպիսով, ընկերության կողմից ներկայացված տեղեկություններն ու հաշվետվությունները որակվել են որպես ոչ արժանահավատ, իսկ Տեսչության կողմից իրականացրած ստուգումներն ու ուսումնասիրությունները՝ ոչ լիարժեք:

«Նորայր Էրիկ» ՍՊԸ գործունեությունը դադարեցնելուց անմիջապես հետո՝ 23.01.2009 թ., Սևանի Տեսչությունում հաշվառվել է մեկ այլ՝ «Լեվ-Ալ» ՍՊԸ-ն, որի կողմից ծավալվել է նույնանման

գործունեություն՝ «Նորայր-Էրիկ» ՍՊԸ-ի նույն գործընկերների միջոցով: Ընկերության կողմից 19.02.2009-20.06.2009 թ. արտահանվել է 26,000.0 հազ. դրամ արժողությամբ 1037 տոննա երկաթ և մետաղյա խողովակ՝ միաժամանակ ներմուծելով 33,000.0 հազ. դրամ արժողությամբ 56 տոննա խառը ապրանքներ: **Ներկայացրած հաշվետվություններով հիմնավորվել է ընդամենը 12,400.0 հազ. դրամի ձեռքբերումը:**

Ոչ արժանահավատ փաստաթղթերի և տեղեկությունների տրամադրման արդյունքում ընկերությունում արհեստականորեն առաջացել է 5,000.0 հազ. դրամի գերավճար:

07.07.2009 թ. օպերատիվ-հետախուզության վարչության Սևանի բաժնի կողմից սուբյեկտում կատարվել է ուսումնասիրություն, արդյունքում արձանագրելով, որ «...«Լեվ-Ալ» ՍՊԸ-ն կասկածվում է անապրանք գործարքներ կատարելու և կեղծ մաքսագերծումով զբաղվելու մեջ»:

Վերը նշված խախտումների առկայության պայմաններում Տեսչության կողմից միջոցներ չեն ձեռնարկվել հարկ վճարողի մոտ ստուգում կատարելու համար:

Գրանգո-շին» ՍՊԸ-ի կողմից 2007 թ. ներկայացվել են 228,400.0 հազ. դրամի ձեռքբերում՝ հիմնականում նույն Տեսչությունում հաշվառված «Գարման» և «Գալ-Մենալ», ինչպես նաև «Ստալ-Լենդ» և «Աստար» ՍՊԸ-ներից, որոնք կասկածվում են անապրանք գործարքներ կատարելու մեջ:

Խախտելով հարկային օրենսդրության պահանջները, ընկերությունը 2007թ. իրացման շրջանառությունն ավելացրել է 32,800.0 հազ. դրամով, իսկ 2008թ. հունվարին՝ ևս 5,000.0 հազ. դրամով: 2009 թ. ապրիլին կատարված ստուգումից հետո ընկերությունն օրենսդրության կոպիտ խախտմամբ ստուգված ժամանակաշրջանի համար ներկայացրել է ճշտված հաշվետվություն, որում իրացման շրջանառությունը ավելացրել է 8,000.0 հազ. դրամով՝ խուսափելով հարկային պատասխանատվությունից:

2007 թ. հունիսին ԱԱՀ-ի հաշվարկով ներկայացված 26,000.0 հազ. դրամի շրջանառությունը տեղեկանքով չի հիմնավորվել, ընդ որում, 01.10.2009 թ. դրությամբ սուբյեկտում առկա էր 1,600.0 հազ. դրամի գերավճար:

Նշված ժամանակաշրջանը Տեսչության կողմից ընդգրկվել է ԲՄ ստուգմամբ, որով արձանագրվել է ընդամենը 3,300.0 հազ. դրամի խախտում, սակայն հիշյալ հարցերին անդրադարձ չի կատարվել:

«Շուշան և Շահնուր» ՍՊԸ-ի կողմից Սևանի Տեսչությանը 2008 թ. ներկայացված հաշվետվությամբ և շահութահարկի հաշվարկով ծախսերը ներկայացվել են 42,000.0 հազ. դրամի չափով, սակայն փաստաթղթերով հիմնավորվել է ընդամենը 26,000.0 հազ. դրամ: Այսպիսով, 16,000.0 հազ. դրամի չափով ծախսերը փաստաթղթերով չեն հիմնավորվել:

Բացի այդ, Տեսչությունում առկա փաստաթղթերի համաձայն, ընկերությունը ձեռք է բերել 21,000.0 հազ. դրամի ապրանքներ և նյութեր, սակայն գնումների գծով մատակարարներից պարտքը ցույց է տվել 32,500.0 հազ. դրամի չափով, կամ 11,500.0 հազ. դրամով ավելի:

Տեսչությունն ընկերությունում ստուգում չի կատարել:

«Սևանի կոմունալ տնտեսություն» ԲԲԸ-ի կողմից 2008թ. կատարված ծախսերը հաշվետվությունների համաձայն, կազմել են 32,500.0 հազ. դրամ, սակայն փաստաթղթերով հիմնավորվել են ընդամենը

7,900.0 հազ. դրամի ձեռքբերումները: Այսպիսով, 24,600.0 հազ. դրամի չափով ծախսերը փաստաթղթերով չեն հիմնավորվել:

Ընդ որում, ընկերությունը համարվել է վնասով աշխատող և շահութահարկի նվազագույն վճարումներ չի կատարել: Նրա միջին տարեկան շրջանառությունը կազմել է 40,000.0 հազ. դրամ՝ ունենալով 34 աշխատող: Հիմնական ֆինանսավորումը ստացել է Սևանի քաղաքապետարանից:

Ընկերությունը որևէ ստուգման կամ ուսումնասիրության չի ենթարկվել:

«Ճամբարակի ճՇԸ» ԲԲԸ-ի հաշվետվություններում չեն արտացոլվել 32,000.0 հազ. դրամի չափով կատարված աշխատանքները, որը չի արձանագրվել նաև Տեսչության կողմից 18.09.2007թ. կատարված ԲՍ ստուգմամբ: Ընդ որում, հարկային օրենսդրության կոպիտ խախտմամբ ընկերության կողմից կատարվել է ստուգված ժամանակաշրջանի իրացման շրջանառության ճշտում, որով այն ավելացվել է 77,000.0 հազ. դրամով՝ խուսափելով հարկային պատասխանատվությունից:

Հաշվետվություններով չի հիմնավորվել շուրջ 41,000.0 հազ. դրամի չափով ԱԱՀ-ի գծով 2008 թ. կատարված պակասեցումը:

Ունենալով 425,300.0 հազ. դրամի շրջանառություն, ընկերությունը շահութահարկի հաշվարկով ներկայացրել է 335,500.0 հազ. դրամի ծախս, որից փաստաթղթերով հիմնավորվել է շուրջ 65 %-ը:

2008 թ. նոյեմբերին կատարված 11,300.0 հազ. դրամի աշխատանքների վերաբերյալ հատուկ հարկային հաշիվը Տեսչությանը ներկայացվել է ուշացումով՝ 2009 թ. հունվարին, որի համար ընկերությունը չի ենթարկվել վարչական պատասխանատվության:

01.10.2009 թ. դրությամբ ընկերությունում առկա էր 17,800.0 հազ. դրամի գերավճար:

Տեսչության կողմից կատարված ԲՍ ստուգմամբ նշված խախտումները չեն արձանագրվել:

«Ծովաօդոր» ՍՊԸ-ն Սևանի Տեսչությունում հաշվառված է որպես ափամերձ բացօթյա սրճարան, որը, համաձայն ներկայացված դիմումի, գործունեություն պետք է իրականացնի միայն օգոստոսին: Ուսումնասիրությամբ պարզվել է, որ նշված վայրում իրականացվել է հյուրանոցային գործունեություն՝ ավելի քան 20 առանձնատների և ճաշարանի առկայությամբ, իսկ ստուգայցով պարզվել է, որ նրա կողմից գործունեություն է իրականացվել ոչ միայն օգոստոսին:

2007 թ. նրա վճարումները կազմել են 2,400.0 հազ. դրամ, իսկ 2008 թ.՝ ընդամենը 500.0 հազ. դրամ:

Այսպիսով, **Ընկերության կողմից խախտվել են «Հաստատագրված վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 34-36 հոդվածներով սահմանված պահանջները, որի դիմաց նրա նկատմամբ Տեսչության կողմից պատասխանատվության միջոցներ չեն կիրառվել:**

«Գազիկ-Կարեն» ՍՊԸ-ի կողմից 2008-2009 թթ. Տեսչությանը ներկայացված տարեկան արդյունքների մասին հաշվետվությունների համաձայն, 2007 թ. ծախսերը կազմել են 168,500.0 հազ. դրամ, սակայն փաստաթղթերով հիմնավորվել են 115,400.0 հազ. դրամի ձեռք բերումները:

2008 թ. ծախսերը ներկայացվել են 68,900.0 հազ. դրամի չափով, որից փաստաթղթերով հիմնավորվել է 39,900.0 հազ. դրամի ձեռք բերումը:

Այսպիսով, ավելի քան 80,000.0 հազ. դրամի ծախսերը փաստաթղթերով չեն հիմնավորվել:

«Նանարեկ» ՍՊԸ-ի կողմից 2008 թ. Տեսչությանը ներկայացված տարեկան հաշվետվությամբ և

շահութահարկի հաշվարկով ցույց տրված 105,200.0 հազ. դրամից փաստաթղթերով հիմնավորվել են 27,000.0 հազ. դրամի ծախսերը:

Ավելի քան 78,200.0 հազ. դրամի ծախսերը փաստաթղթերով չեն հիմնավորվել:

«Վ. Սարգսյան և ընկերներ» ՍՊԸ-ի կողմից 2008 թ. փաստացի ներմուծված և հաշվետվություններով ներկայացված ցուցանիշների միջև առկա է 1,900.0 հազ. դրամի տարբերություն: Ներմուծված 70,000.0 հազ. դրամի ապրանքներն իրացվել են մաքսային արժեքից ցածր գներով՝ առանց գերավճարը պակասեցնելու:

Նույն կերպ, առանց գերավճարը պակասեցնելու, ներմուծված ապրանքները մաքսային արժեքից ցածր գներով են իրացվել նաև **«Բար Նարեկ» ՍՊԸ**-ի և **«Նորիկ Եղիազարյան» ԱԶ**-ի կողմից: Այսպիսով, **ակնհայտ է, որ հսկողությունից դուրս է մնացել ներմուծում իրականացնող տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեությունը, Տեսչության կողմից ուսումնասիրություններ չեն կատարվել հարկ վճարողների իրացման շրջանառության, գերավճարների, ապրանքային մնացորդների, գների ձևավորման, ստացված եկամուտների և հարկային պարտավորությունների կատարման շուրջ:**

«Գազ և ԱՄՍ» ՍՊԸ-ի 2008 թ. հաշվետվությունների համաձայն՝ ԱԱՀ-ի հաշվարկով ներկայացված իրացման շրջանառության և ՀԴՄ ֆիսկալային հաշվետվության միջև հայտնաբերվել է 12,700.0 հազ. դրամի տարբերություն:

Տեսչության կողմից ուսումնասիրություններ չեն կատարվել, իսկ հարկ վճարողը պատասխանատվության չի ենթարկվել:

Սևանի Տեսչության կողմից սպասարկվող տարածքում ընտրանքային կարգով կատարված ուսումնասիրություններով թվով 8 անհատ ձեռնարկատերերի կողմից ներկայացված տարեկան եկամուտների հայտարարագրերի և պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների հաշվարկներում արտացոլված տվյալների համադրման արդյունքում արձանագրվել են տարբերություններ, առաջացնելով լրացուցիչ պարտավորություններ: **«Էլմիրա Խաչատրյան» ԱԶ-ում**՝ այդ տարբերությունը կազմել է 699.0 հազ. դրամ, **«Կարեն Հովհաննիսյան» ԱԶ-ում**՝ 799.5 հազ. դրամ, **«Ժակ Գյուլումյան» ԱԶ-ում**՝ 460.0 հազ. դրամ, **«Կորյուն Աբրահամյան» ԱԶ-ում**՝ 3,838.3 հազ. դրամ, **«Սիրամարգ Եսայան» ԱԶ-ում**՝ 295.6 հազ. դրամ, **«Պապին Հովհաննիսյան» ԱԶ-ում**՝ 67.2 հազ. դրամ, **«Թադևոսյան Զոհրաբ» ԱԶ-ում**՝ 140.9 հազ. դրամի և **«Սկրտիչ Սկրտչյան» ԱԶ-ում**՝ 722.9 հազ. դրամ:

Վերահսկողության շրջանակներում Սևանի Տեսչության կողմից սպասարկվող տարածքում Հարկային ծառայության աշխատակիցների միջոցով իրականացված մեկօրյա ստուգայցով արձանագրվել են հարկային օրենսդրության հետևյալ խախտումները՝

- հաստատագրված վճար վճարող տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ ելակետային տվյալների պակաս հայտարարագրման 3 տեղ.
- ՀԴՄ մեքենաների շահագործման կանոնների խախտման երկու դեպք :

Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչություն

01.01.2009 թ. դրությամբ Տեսչության կողմից սպասարկվող տարածքում գրանցվել են 6492 սուբյեկտներ, որոնցից հաշվարկ-հաշվետվություններ են ներկայացրել 3485-ը (55 %):

Առանձին հարկատեսակների գծով արձանագրվել է 0-ական հաշվետվություն ներկայացնող տնտեսավարող սուբյեկտների թվի աճ: 2007 թ. 0-ական հաշվետվություն են ներկայացրել 139 կազմակերպություններ, իսկ 2008 թ. նրանց թիվը, կազմելով 458, աճել է 2.3 անգամ:

2008 թ. պետական բյուջեի մուտքերի հավաքագրման տարեկան առաջադրանքը կազմել է 8,794,000.0 հազ. դրամ, փաստացի հավաքագրվել է 7,397,000.0 հազ. դրամ (84.1%), իսկ 2009 թ. 9 ամիսներին նախատեսված 6,981,000.0 հազ. դրամի դիմաց փաստացի հավաքագրվել է 4,897,000.0 հազ. դրամ (70.1 %):

01.01.2008 թ. դրությամբ հարկային պարտավորությունները կազմել են 5,911,000.0 հազ. դրամ, որոնք տարվա ընթացքում աճել են 1,487,000.0 հազ. դրամով, կամ 25.2 %-ով՝ 01.01.2009 թ., կազմելով 7,397,000.0 հազ. դրամ, **չնայած հարկերի հավաքագրման պլանային առաջադրանքը և փաստացի հավաքագրված գումարները գրեթե մնացել է նույնը, հարկային պարտավորությունները ավելացել են 25.2 %-ով:**

Տեսչության կողմից գործողություններ չեն իրականացվել 454,000.0 հազ. դրամի հարկային պարտավորությունների մարման ուղղությամբ:

Չի ապահովվել «Մնանկության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածով սահմանված պահանջների լիարժեք կատարումը:

Տարածքում գործող թվով 100 կազմակերպությունների միջին տարեկան իրացման շրջանառությունը կազմել է շուրջ 320,000.0 հազ. դրամ, դրանցից 39-ի մոտ ԲՄ ստուգումներ չեն կատարվել 3 տարի անընդմեջ:

01.01.2009 թ. դրությամբ տնտեսավարող սուբյեկտների գերավճարները կազմել են 1,664,744.9 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 352,100.0 հազ. դրամով (26.8 %) (հավելված 3): Գերավճարների շուրջ 50 % բաժին է ընկել ընդամենը 10 տնտեսավարող սուբյեկտներին, որոնցից 4-ի մոտ (Կռոտնոռ», «ՎԿՍ Արմենիա», «Սուրեն-Անուշ» և «Արահար») **ստուգումներ չեն կատարվել, գերավճարների գոյացման և աճի պատճառները չեն վերլուծվել, իսկ 6-ում կատարված ստուգումներով խախտումներ չեն հայտնաբերվել:**

Տեսչությունում հաշվառված հարկ վճարողների մոտ իրականացվել է 727 ստուգում (առանց ՀԴՄ ստուգումների), որոնցով արձանագրվել է բյուջե լրացուցիչ գանձման ենթակա 890,222.4 հազ. դրամ: 2008 թ. ԲՄ ստուգումներով հայտնաբերված գումարից 330,200.0 հազ. դրամը կամ 63.2 %-ը արձանագրվել է ընդամենը 3 կազմակերպությունում («Ախթամար» ԱԿ, «Սուրշին» ՍՊԸ և «Սպիտակի Բի Էյ Էյ Թի Գրուպ» ՓԲԸ) կատարված ստուգումների արդյունքներով, որոնց կողմից գումարները չեն վե-

րականգնվել: 2008 թ. բոլոր ստուգումներով վերականգնմանն առաջադրված 631,407.1 հազ. դրամի գանձելիության մակարդակը կազմել է 40.0 %, իսկ հաշվետու ժամանակաշրջանում արձանագրված 928,592.4 հազ. դրամից վերականգնվել է 57.0 %-ը:

Տեսչության կողմից իրականացվող հսկողական գործառույթների ուսումնասիրությամբ արձանագրվել են տարաբնույթ խախտումներ ու թերություններ:

Հսկողությունից դուրս է մնացել ներմուծող և արտահանող տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեությունը: Տեսչության կողմից ուսումնասիրություններ չեն կատարվել հարկ վճարողների իրացման շրջանառության, գերավճարների, գների ձևավորման, ստացված եկամուտների և հարկային պարտավորությունների կատարման շուրջ:

Իրականացվող ուսումնասիրությունների և ստուգումների ընթացքում հարկային պարտավորությունների թերի կատարումը կանխելու նպատակով Տեսչությունը պատշաճ ուշադրություն չի հատկացրել տնտեսավարող սուբյեկտների ապրանքային մնացորդի հաշվառմանը:

Այսպես, *«Վարդգես Իսպիրյան» ԱԶ-ի* կողմից ներկայացված հաշվետվություններով իրացման շրջանառությունը կազմել է 65,400.0 հազ. դրամ, որից Տեսչությունում առկա փաստաթղթերով հիմնավորվել է ընդամենը 7,200.0 հազ. դրամը: Մինչև 2009 թ. հոկտեմբերը ներմուծված 70,300.0 հազ. դրամի ապրանքներն ամբողջությամբ իրացվել են մաքսային արժեքից ցածր գներով՝ առանց գերավճարը պակասեցնելու: Բացի այդ, ընկերությունն օրենսդրության կոպիտ խախտմամբ՝ առանց առաքման գիրք ունենալու, իրականացրել է 3,300.0 հազ. դրամի թարմ ճյուղերի և տերևների ներմուծում ու մեծածախ առևտուր և ներկայացրել հաշվետվություններ, որոնց արժանահավատությունը չի ստուգվել:

Այսպիսով, սուբյեկտի կողմից ներմուծված 70,300.0 հազ. դրամի ապրանքների իրացումը գտնվել է տեսչության վերահսկողությունից դուրս և նրան հնարավորություն է տրվել գործելու հարկային օրենսդրության խախտումով:

Նույն բնույթի խախտումներ են արձանագրվել *«Հակոբյան Խաչիկ» ԱԶ-ում*, որը զբաղվել է թարմ մրգի և բանջարեղենի ներմուծմամբ և մանրամեծածախ առևտրով: Ձեռնարկատերը Տեսչությունում հաշվառվել է 2007 թ. մայիսին, սակայն մինչև տարածքի վարձակալումը (01.10.2009 թ.) կատարել է շուրջ 115,700.0 հազ. դրամ մաքսային արժեքով 500 տոննա ապրանքի ներմուծում, որից հետո միայն մանրածախ առևտուր իրականացնելու նպատակով դիմել է Տեսչություն՝ ՀԴՄ-ն գրանցելու համար:

Չունենալով ՀԴՄ և առաքման գիրք, սուբյեկտը 2009 թ. հոկտեմբերին ներկայացրել է 2009 թ. 3-րդ եռամսյակի հաշվետվությունը, որով ցույց է տվել 53,000.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառություն:

Այսպիսով, ընկերության կողմից ներկայացված՝ 115,700.0 հազ. դրամ արժեքով ապրանքի իրացումից հասույթի և 53,000.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառության վերաբերյալ փաստաթղթերն արժանահավատ չեն, որը Տեսչության կողմից չի ստուգվել:

«Հմայակ Պետրոսյան» ԱԶ-ն զբաղվել է խառն ապրանքների ներմուծմամբ և իրացմամբ, մինչև 2008 թ. 3-րդ եռամսյակը հանդիսացել է պարզեցված հարկ վճարող, իսկ 2008 օգոստոսի կեսից՝

իրականացնելով 149,700.0 հազ. դրամի խառն ապրանքների ներմուծում, դարձել է ավելացված արժեքի հարկ վճարող: Օրենսդրությամբ սահմանված կարգով նրա մոտ Տեսչության կողմից կատարվել է ուսումնասիրություն, իսկ 2009 թ. հունիսին՝ նաև ԲՍ ստուգում, որոնց ընթացքում **ձեռներեցի մոտ առկա ապրանքանյութական մնացորդը չի հաշվառվել:**

«Վանաքմկոմպ» ՍՊԸ-ն 2008 թ. փետրվարից մինչև 2009 թ. հոկտեմբերը ներմուծել է 126,400.0 հազ. դրամի խառն ապրանքներ: Հասույթի և առաքման գրքերի գրանցման նպատակով **կատարված ուսումնասիրության ընթացքում Ընկերության ապրանքանյութական մնացորդի առկայությունը չի արձանագրվել:**

Ընկերությունը գործում է 2006 թվականից և ստուգման չի ենթարկվել:

Հսկողական աշխատանքների թերի իրականացման և ստուգումների ոչ լիարժեք կատարման մասին են վկայում նաև հետևյալ փաստերը.

«Վանաձորի ՋԷԿ» ՊԲԲԸ-ի լուծարային հաշվեկշռով հիմնական միջոցները կազմել են 264,000.0 հազ. դրամ, որոնք 2009 թ. սկզբից մինչև օգոստոսը **օտարվել են ընդամենը 42,700.0 հազ. դրամով:** Լուծարային գործընթացն ավարտվել է, իսկ հիմնական միջոցների մնացորդ չի արձանագրվել:

«Վինախ» ՍՊԸ-ն, 15.04.2008 թ. ներկայացրած դիմումի համաձայն տարվա ընթացքում գործունեություն չէր իրականացնելու, սակայն հետագայում նրա կողմից ներկայացվել են 2-4-րդ եռամսյակների ԱԱՀ-ի հաշվետվությունները: Արդյունքում, շահութահարկի կանխավճարի հաշվարկները կատարվել են ուշացումով՝ սկսած 3-րդ եռամսյակից, իսկ 2008 թ. 1-ին եռամսյակի ԱԱՀ-ի հաշվետվությունը չի ներկայացվել՝ առանց հիմնավորման (ընկերության միջին ամսական շրջանառությունը կազմել է 3,896.5 հազ. դրամ):

Տեսչությունը նշված փաստերը չի ուսումնասիրել, ստուգում չի կատարել և ընկերությանը պատասխանատվության չի ենթարկել:

Տեսչությունը հսկողություն չի իրականացրել նաև հաճախակի ճշտումներ կատարող տնտեսավարող սուբյեկտների նկատմամբ, չի ուսումնասիրել ճշտված հաշվետվությունների արժանահավատությունը, որի հետևանքով հարկ վճարողների կողմից չեն ապահովվել հարկային պարտավորությունների կատարման ժամկետները:

«Վ. Աղաբաբյան» ՍՊԸ-ում 05.06.2009 թ. հանձնարարվել է կատարել 28-րդ հոդվածի ստուգում, որը հաշվապահի բացակայության պատճառով չի իրականացվել: Խախտելով հարկային օրենսդրության պահանջները, ընկերությունը նշված ժամանակահատվածի իրացման շրջանառությունը ավելացրել է 30,967.1 հազ. դրամով՝ խուսափելով հարկային պատասխանատվությունից:

Նշված հանձնարարագիրը 08.07.2009 թ. հանվել է հաշվառումից, իսկ հաջորդ ամսին ընկերության մոտ կատարվել է ԲՍ ստուգում, որով արձանագրվել է, որ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 28-րդ հոդվածով սահմանված դրույթների խախտումներ չեն հայտնաբերվել:

Իրական իրացման շրջանառությունը թաքցնելու և հարկային պարտավորությունները ժամանակին չկատարելու նպատակով ստուգումից հետո հարկ վճարողի կողմից ստուգված ժամանակաշրջանի իրացման շրջանառությունը կրկին ճշտվել է՝ ավելացվելով ևս 16,200.0 հազ. դրամով:

Տեսչության կողմից ընկերությանը պարբերաբար տրամադրվել են տեղեկանքներ, որոնցում արտացոլված ցուցանիշները չեն համապատասխանել նրա հարկային պարտավորություններին: Այսպես, պետական գնումների օրենսդրությամբ սահմանված՝ ապառքների բացակայության մասին տեղեկանք ստանալու համար ընկերությունը հաշվետվությունները ճշտել է, որի արդյունքում անձնական հաշվի քարտի տվյալներում ապառքների փոխարեն արտացոլվել է գերավճարը: Տեղեկանքը ստանալուց հետո ընկերության կողմից հաշվետվությունը կրկին ճշտվել է՝ վերականգնելով իրականում առկա հարկային պարտավորությունները:

Նման տեղեկանքներ Տեսչությունը տրամադրել է տարբեր պետական կառավարման մարմիններին՝ առանց ուսումնասիրություն կատարելու:

«Մելուր» ՍՊԸ-ն Տեսչությունում հաշվառվել է 05.11.2007 թ. և զբաղվել է շինանյութի ներմուծմամբ, սակայն մինչև առաքման գրքի հաստատումը՝ 25.12.2007 թ., կատարել է շուրջ 7,500.0 հազ. դրամի ներմուծում: Առաքման գրքի հաստատման նպատակով Տեսչության կողմից **կատարված ուսումնասիրությամբ ընկերությունում առկա ապրանքային մնացորդը չի արձանագրվել:**

2008 թ. 1-2-րդ եռամսյակներին ներկայացված ԱԱՀ-ի հաշվարկի և հաշվետվությունների ճշտումից հետո սուբյեկտի կողմից իրացման շրջանառությունը նվազեցվել է 3,700.0 հազ. դրամով, իսկ գերավճարն ավելացվել՝ 740.0 հազ. դրամով: Արդյունքում, դուրս գրված հաշիվ-ապրանքագրերով **առաջացել են տարբերություններ, որոնց հայտնաբերման նպատակով կամերալ ուսումնասիրություն չի կատարվել:**

2008 թ. 4-րդ եռամսյակի ԱԱՀ-ի հաշվարկներում ձեռքբերումները հիմնավորված չեն:

ԱԱՀ-ի հաշվետվություններում ճշտում կատարելու արդյունքում առաջացած գերավճարից 500.0 հազ. դրամը՝ **առանց փաստաթղթային ուսումնասիրություն կատարելու, դիմումի համաձայն, հաշվանցվել է շահութահարկի հաշվին՝ խախտելով «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի հավելված 1-ով սահմանված՝ հարկերի հաշվանցման և (կամ) վերադարձման կարգի ու ժամկետների վերաբերյալ պահանջները:**

Անհատ ձեռնարկատերերի հարկային գործերի ուսումնասիրություններով թվով 9 սուբյեկտի կողմից ներկայացված տարեկան եկամուտների հայտարարագրերի և պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների հաշվարկներում արտացոլված տվյալների համադրման արդյունքում արձանագրվել են տարբերություններ: **«Պետրոս Մխիթարյան» ԱԶ-ում** այդ տարբերությունը կազմել է 6,652.5 հազ. դրամ, **«Էրիկ Ավագյան» ԱԶ-ում**՝ 1,928.5 հազ. դրամ, **«Սերժիկ Արությունյան» ԱԶ-ում**՝ 2,906.0 հազ. դրամ, **«Գայանե Սարիքեկյան» ԱԶ-ում**՝ 5,000.0 հազ. դրամ, **«Կարինե Հախոյան» ԱԶ-ում**՝ 522.7 հազ. դրամի, **«Ազատ Խաչատրյան» ԱԶ-ում**՝ 603.7 հազ. դրամի, **«Մկրտիչ Ղազարյան» ԱԶ-ում**՝ 652.7 հազ. դրամի, **«Դավիթ Բեգլարյան» ԱԶ-ում**՝ 2,674.2 հազ. դրամի և **«Ստեփան Պապյան» ԱԶ-ում**՝ 876.1 հազ. դրամ:

Վերահսկողության շրջանակներում Վանաձորի Տեսչության կողմից սպասարկվող տարածքում Հարկային ծառայության աշխատակիցների միջոցով իրականացված մեկօրյա ստուգայցով արձանագրվել են հարկային օրենսդրության հետևյալ խախտումները.

- ապօրինի ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվող՝ երկու դեպք,
- հաստատագրված վճար վճարող տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ ելակետային տվյալների և ուղղիչ գործակիցների հայտարարությունների և փաստացի գործունեության մակերեսի տարբերություններ՝ շուրջ 235 քմ,
- առանց ՀՂՄ ներդրման գործունեության իրականացում՝ 9 դեպք,
- պակաս հայտարարագրված աշխատատեղերի քանակ՝ երկու տեղ,
- պակաս հայտարարագրված ավտոտեխսպասարկման կետեր՝ 8:

Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչություն

01.01.2009 թ. դրությամբ Տեսչության կողմից սպասարկվող տարածքում հաշվառվել են 3424 սուբյեկտներ, որոնցից հաշվարկ-հաշվետվություններ են ներկայացրել 1710-ը (50 %), կամ 1714-ով պակաս: Առանձին հարկատեսակների գծով արձանագրվել է 0-ական հաշվետվություն ներկայացնող տնտեսավարող սուբյեկտների թվի աճ:

2008 թ. պետական բյուջեի մուտքերի հավաքագրման տարեկան առաջադրանքը կազմել է 2,676,000.0 հազ. դրամ, փաստացի հավաքագրվել է 2,510,000.0 հազ. դրամ (93.8 %), իսկ 2009 թ. 9 ամիսներին նախատեսված 2,339,000.0 հազ. դրամից փաստացի հավաքագրվել է 1,686,000.0 հազ. դրամ (72.1 %):

01.01.2008 թ. դրությամբ Տեսչությունում հաշվառված տնտեսավարող սուբյեկտների հարկային պարտավորությունները կազմել են 902,185.6 հազ. դրամ, տարվա ընթացքում դրանք աճել են 312,610.5 հազ. դրամով՝ 01.01.2009 թ. դրությամբ կազմելով 1,214,796.1 հազ. դրամ, չնայած հարկերի հավաքագրման պլանային առաջադրանքը և փաստացի հավաքագրված գումարները գրեթե մնացել են նույնը, հարկային պարտավորությունները ավելացել են 34.7 %-ով:

Չի ապահովվել «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածով սահմանված պահանջների լիարժեք կատարումը:

Տեսչությունում հաշվառված թվով 16 կազմակերպությունների միջին տարեկան իրացման շրջանառությունը կազմել է շուրջ 80,000.0 հազ. դրամ, նրանցից 8-ը ԲՍ ստուգման երբևէ չեն ենթարկվել, իսկ 8-ի մոտ ստուգումներ չեն կատարվել 3 տարի անընդմեջ:

01.01.2009 թ. դրությամբ տնտեսավարող սուբյեկտների գերավճարները կազմել են 712,277.2 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 102,365.5 հազ. դրամով (16.8 %) (հավելված 3): Գերավճարների ավելի քան 30.0 %-ը բաժին է ընկել թվով 10 տնտեսավարող սուբյեկտներին («Աշտարակյան գինիներ», «Գևորգ-Արամ», «ՄԻՍ նատուրալ», «ԲՍԳ պրոդակշն», «Թամարա ֆրուր», «Իշխան», «SUS Սայբլս», «Սանկորետ» ընկերություններ) :

Նշված ընկերություններում դրանց գոյացման պատճառների բացահայտման նպատակով առանձին դեպքերում ուսումնասիրություններ չեն իրականացվել:

Տեսչության կողմից ԲՍ ստուգումներով հայտնաբերված գումարների գանձելիությունը 2008 թ. կազմել է 79.0, իսկ 2009 թ.՝ 30.8 %: 2008 թ. հայտնաբերված լրացուցիչ գումարների 56.0 %-ը բաժին է ընկել ընդամենը 2-3 կազմակերպությունների:

Առանձին հարկային գործերի ուսումնասիրությամբ արձանագրվել են տարաբնույթ խախտումներ և թերություններ: Մասնավորապես, *«Ռեկոս» ՍՊԸ-ի* կողմից ներմուծված 137,400.0 հազ. դրամի ապրանքներն ամբողջությամբ իրացվել են մաքսային արժեքից ցածր գներով՝ առանց գերավճարը պակասեցնելու: Ապրանքներն իրացնելուց հետո ընկերության մոտ առաջացել է 700.0 հազ. դրամի գերավճար:

Ուսումնասիրությունների արդյունքում Տեսչության կողմից խախտումները չեն հայտնաբերվել և ստուգում չի կատարվել:

Այսպիսով, ներմուծող տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեությունը վերահսկողությունից դուրս է մնացել, Տեսչության կողմից ուսումնասիրություններ չեն կատարվել իրացման շրջանառության, գերավճարների, ապրանքային մնացորդների, գների ձևավորման, ստացված եկամուտների և հարկային պարտավորությունների կատարման շուրջ:

«Մարատ Հարությունյան» ՍՊԸ-ի տարեկան հաշվեկշռի և հաշվետվությունների համաձայն 73,300.0 հազ. դրամի չափով 2007թ. ապրանքային շարժը ներկայացվել է որպես 63,800.0 հազ. դրամի իրացում, կամ 9,500.0 հազ. դրամով պակաս:

Ընկերությունն իր ցույց տված իրացման շրջանառությունից 1%-ի չափով շահութահարկի պարտադիր վճարումները կատարել է մասամբ, իսկ տարեկան շահութահարկի հաշվարկներում *ծախսերն ավելի է ներկայացրել*: Այսպես, ստացված 125,100.0 հազ. դրամ վարկի գումարը չի ներառվել գործունեության արդյունքների մեջ, սակայն դրանից առաջացող տարեկան 12,100.0 հազ. դրամի տոկոսավճարներն ընդգրկվել են ծախսերում:

Ընկերությունը 2007-2009թթ. ընթացքում որևէ ստուգման կամ ուսումնասիրության չի ենթարկվել:

«Բահեն» ՍՊԸ-ում կատարված ուսումնասիրություններով Տեսչության կողմից հայտնաբերվել է 3,000.0 հազ. դրամի խախտում: Սակայն ընկերությունն այն չի ներառել իր հաշվետվություններում: Ընդ որում, 16.07.2008 թ. կատարված ստուգմամբ արձանագրվել է, որ շահութահարկի գծով խախտումներ չկան:

Ստուգումների ժամանակ նույն հարկատեսակի գծով գերավճարի առկայության պայմաններում արձանագրված գումարի նկատմամբ կիրառվել է 10 %-ի չափով տուգանք:

Տեսչությունը պատշաճ հսկողություն չի իրականացրել նաև ընկերության ներմուծման և իրացման ծավալների նկատմամբ, ստուգումների ընթացքում ներմուծված ապրանքների իրացման արդյունքում առաջացած ԱԱՀ-ի գումարները չեն ճշտվել:

Ընկերությունը 2008 թ. սեպտեմբերից հաշվետվություններ և շահութահարկի հաշվարկներ չի ներկայացրել:

«Իշխան» ՍՊԸ-ն, ունենալով 12,000.0 հազ. դրամի գերավճար, 3 տարի անընդմեջ որևէ ստուգման չի ենթարկվել: Ընդ որում, սուբյեկտում 2009 թ. հունիսին իրականացվել է կամերալ ուսումնա-

սիրություն, որի արդյունքներով արձանագրվել են բազմաթիվ թերություններ և անհամապատասխանություններ:

Սակայն արձանագրված խախտումները Տեսչության համար հիմք չեն հանդիսացել սուբյեկտում ԲՍ ստուգում իրականացնելու համար:

Անհատ ձեռնարկատերերի հարկային գործերի ուսումնասիրությամբ թվով 4 սուբյեկտի կողմից ներկայացված տարեկան եկամուտների հայտարարագրերի և պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների հաշվարկներում արտացոլված տվյալների համադրման արդյունքում արձանագրվել են տարբերություններ: «*Ռոբերտ Մանուկյան*» ԱԶ-ում այդ տարբերությունը կազմել է 712.8 հազ. դրամ, «*Ռուզաննա Սկրտչյան*» ԱԶ-ում՝ 978.3 հազ. դրամ, «*Գագիկ Շաքոյան*» ԱԶ-ում՝ 1,113.4 հազ. դրամ և «*Արթուր Միքայելյան*» ԱԶ-ում՝ 276.8 հազ. դրամ:

Վերահսկողության շրջանակներում Տեսչության կողմից սպասարկվող տարածքում Հարկային ծառայության աշխատակիցների միջոցով իրականացված մեկօրյա ստուգայցով արձանագրվել են հարկային օրենսդրության հետևյալ խախտումները՝

- չլիցենզավորված գործունեություն՝ մեկ դեպք,
- առանց ելակետային տվյալների՝ 7 դեպք,
- առանց ՀԴՄ-ի կիրառման գործունեություն՝ մեկ դեպք,
- չհաշվառված աշխատողների առկայություն՝ երկու դեպք:

Սպանդարյան 1 տարածքային հարկային տեսչություն

01.01.2009 թ. Տեսչության կողմից սպասարկվող տարածքում հաշվառվել են 3254 սուբյեկտներ, որոնցից հաշվարկ-հաշվետվություններ են ներկայացրել 1691-ը (52 %), կամ 1563-ով պակաս:

2008 թ. պետական բյուջեի մուտքերի հավաքագրման տարեկան առաջադրանքը կազմել է 13,954,000.0 հազ. դրամ, փաստացի հավաքագրվել է 14,550,100.0 հազ. դրամ (104.3 %), իսկ 2009 թ. 9 ամիսներին նախատեսված 14,823,000.0 հազ. դրամի դիմաց փաստացի հավաքագրվել է 10,939,300.0 հազ. դրամ (73.8 %):

01.01.2008 թ. դրությամբ Տեսչությունում հաշվառված սուբյեկտների հարկային պարտավորությունները կազմել են 4,138,274.8 հազ. դրամ, տարվա ընթացքում դրանք աճել են 1,810,252.9 հազ. դրամով, կամ 43.7 %-ով՝ 01.01.2009 թ. դրությամբ կազմելով 5,948,527.7 հազ. դրամ, չնայած հարկերի հավաքագրման պլանային առաջադրանքը և փաստացի հավաքագրված գումարները գրեթե մնացել են նույնը, հարկային պարտավորությունները ավելացել են 43.7 %-ով:

Տեսչության կողմից աշխատանքներ չեն կատարվել 648.0 մլն դրամի հարկային պարտավորությունների մարման ուղղությամբ:

Զի ապահովվել «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածով սահմանված պահանջների լիարժեք կատարումը:

01.01.2009 թ. դրությամբ Տեսչությունում հաշվառված սուբյեկտների գերավճարները կազմել են

8,761,200.0 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 2,370,900.0 հազ. դրամով (37.1 %) (հավելված 3): Գերավճարների աճի հիմնական մասը առաջացել է թվով 11 տնտեսավարող սուբյեկտների ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքում, որոնցից հիմնականները շինարարության պատվիրատու և կապալառու են:

Գրանցից ստուգում կամ ուսումնասիրություն իրականացվել է 5-ում:

Շինարարության մասով գերավճարների առաջացման պատճառը՝ ըստ ներկայացված տեղեկատվության, չիրացված շինարարության ծավալներն են: 1,361,600.0 հազ. դրամի չափով գերավճարի աճ (56.2 %-ը) ապահովվել է «Դալմա Ինվեստ» և «Պիցցա Գրանդե» ընկերությունների կողմից: Խոշոր չափի գերավճարներ են առաջացել նաև այլ շինարարական կազմակերպությունների գործունեության արդյունքում («Էյսի-Ֆին Ռոյալ», «Հերմես», «Ռենշին», «Երաշեն», «Ավնիկ», «Ռեգիոն Ինվեստ» և այլ ընկերություններ), սակայն Տեսչության կողմից նրանք չեն համարվել ռիսկային և համապատասխան ուսումնասիրության չեն ենթարկվել:

Տեսչությունում հաշվառված հարկ վճարողների մոտ իրականացվել են 529 ստուգումներ (առանց ՀԴՄ ստուգումների) և արձանագրվել է պետական բյուջե լրացուցիչ գանձման ենթակա 1,020,995.1 հազ. դրամ, որից 84 %-ը՝ ԲՄ ստուգումների արդյունքում: Նշված ստուգումներով հայտնաբերված գումարների 30-35 %-ը բաժին է ընկել 3 կազմակերպությունների, որոնց կողմից գումարները չեն վերականգնվել (2008 թ. «Յուսմե», «Գրքասեր» և «Եվրո-ասիա քրեյդինգ» ՍՊԸ-ներին՝ 563,100.0 հազ. դրամի, իսկ 2009 թ.՝ «Հայաստանի կուրորտներ» հիմնադրամին և «Զվար» ՍՊԸ-ին՝ 874,600.0 հազ. դրամ ընդհանուր գումարով): 2008 թ. և 2009 թ. 9 ամիսներին վերականգնվել է հայտնաբերված գումարների համապատասխանաբար՝ 38 և 30 %-ը:

Տեսչությունում հաշվառված թվով 23 կազմակերպություններից 18-ում՝ ԲՄ ստուգումներ ընդհանրապես չեն իրականացվել, իսկ 5-ում՝ 3 տարի անընդմեջ: Ընդ որում, տվյալ ցանկում ընդգրկված կազմակերպությունների միջին տարեկան իրացման շրջանառությունը կազմել է շուրջ 3,000,000.0 հազ. դրամ:

Վերահսկողության շրջանակներում Տեսչության կողմից սպասարկվող տարածքում Հարկային ծառայության աշխատակիցների միջոցով իրականացված մեկօրյա ստուգայցով արձանագրվել են հարկային օրենսդրության հետևյալ խախտումները.

- Հաստատագրված վճար վճարող տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ ելակետային տվյալների և ուղղիչ գործակիցների հայտարարությունների և փաստացի գործունեության մակերեսի տարբերություններ՝ շուրջ 228 քմ,
- ապօրինի ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվող՝ մեկ դեպք:

Խոշոր հարկ վճարողների տարածքային հարկային տեսչություն

2008 թ. պետական բյուջեի մուտքերի հավաքագրման տարեկան առաջադրանքը կազմել է 245,084,500.0 հազ. դրամ, փաստացի հավաքագրվել է 205,570,200.0 հազ. դրամ (83.9 %), իսկ 2009 թ. 9 ամիսներին նախատեսված 183,082,000.0 հազ. դրամի դիմաց փաստացի հավաքագրվել է 123,122,100.0 հազ. դրամ (67.2 %):

01.01.2009 թ. դրությամբ Տեսչությունում հաշվառված տնտեսավարող սուբյեկտների ընդամենը հարկային պարտավորությունները կազմել են 5,948,527.7 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 1,810,252.9 հազ. դրամով, կամ 43.7 %-ով:

01.01.2009թ. դրությամբ Տեսչությունում հաշվառված տնտեսավարող սուբյեկտների գերավճարները կազմել են 74,773,887.4 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 9,796,557.5 հազ. դրամով, կամ 15.1 %-ով: Սակայն 2009 թ. ընթացքում գերավճարներն ունեցել են նվազման միտում՝ 2009 թ. 9 ամիսների արդյունքներով կազմելով 63,655,004.6 հազ. դրամ, որը պակաս է տարեսկզբի ցուցանիշից 14.9 %-ով (հավելված 3):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Տեսչության կողմից հարկ վճարողների մոտ իրականացվել են թվով 634 ստուգումներ (առանց ՀԴՄ ստուգումների), որոնցով արձանագրվել է բյուջե լրացուցիչ գանձման ենթակա 12,463,264.5 հազ. դրամի գումար: Ստուգումներով արձանագրված գումարների 89.9 %-ը ԲՄ ստուգումների արդյունքն է:

Տեսչության կողմից հսկողական գործառույթների արդյունավետությունը գնահատելու նպատակով ընտրանքային կարգով իրականացված ուսումնասիրություններով արձանագրվել են հետևյալ խախտումներն ու թերությունները: Այսպես, «Կաֆե դյու Բրազիլ» ՍՊԸ-ի կողմից 2007 թ. ներմուծվել է 4961տ բնական կանաչ հատիկավոր սուրճ և կակաո, սակայն հաշվետվությամբ արտադրված սուրճի քանակը ցույց է տրվել 3714 տ կամ 1247տ պակաս: Քաշերի միջև 24 % տարբերությունը ներկայացվել է որպես արտադրության ընթացքում առաջացող կորուստ, որը զգալիորեն գերազանցել է սուրճի բովման համար սահմանված կորստի սահմանաչափը՝ 14-18 %-ը:

Տվյալ ժամանակաշրջանը Տեսչությունը ստուգել է, սակայն այդ հարցերին անդրադարձ չի կատարվել, իսկ շահութահարկի մասով արձանագրվել է, որ խախտումներ չկան:

Նույն կերպ, 2008թ.-ին ներմուծված 4257 տ սուրճից արտադրվել է ընդամենը 3132 տ, կամ 1125 տ պակաս, որը նույնպես վերագրվել է բովման ընթացքում առաջացող կորստին:

Անհամապատասխանություններ են արձանագրվել նաև ներկայացված հաշվետվությունների միջև՝ 2008 թ. 2-րդ եռամսյակի արտադրանքի ծավալների վերաբերյալ հաշվետվությամբ մնացորդը կազմել է 23 տ, որը 3-րդ եռամսյակի սկզբին ներկայացվել է 28.3 տ կամ 5.3 տ ավելի: 2007 թ. 1-ին եռամսյակի ֆիսկալային հաշվետվությամբ շրջանառությունը ցույց է տրվել 185,722.8 հազ. դրամով պակաս, քան ԱԱՀ-ի հաշվարկով: Ընկերության կողմից չեն ներկայացվել նաև «Վիվա Սել» ընկերության լիցքավորման քարտերի վաճառքի ծավալները, մինչդեռ 2008 թ. միայն այդ քարտերի իրացումից մուտքերը կազմել են 1,707,640.0 հազ. դրամ:

«Ֆերո» ՍՊԸ-ի կողմից Տեսչությանը ներկայացված ցուցանիշներում առկա են ակնհայտ անհամապատասխանություններ: Այսպես, 2007 թ. տարեսկզբին ունենալով 85տ ապրանքային մնացորդ, արտադրվել է 40 տ սուրճ, որը ստանալու համար ցույց է տրվել 40.9 տ կորուստ: Ընդ որում, իրացման ծավալները կազմել են 238.3 տ:

Նույն կերպ, 2008 թ. ընկերությունն արտադրել է 62 տ սուրճ՝ ունենալով 51 տ կորուստ և 182 տ սուրճի իրացում:

Ներկայացված հաշվետվություններով մշտապես առկա են անհամապատասխանություններ սուրճի ներմուծման, բովման, կորստի և իրացման ծավալների, ինչպես նաև ընկերությունում առկա ապրանքային մնացորդների միջև, որը **Տեսչության կողմից 2009 թվականին կատարված ԲՍ ստուգմամբ չի արձանագրվել:**

«Նարսան» ՍՊԸ-ն 2007 թ. ունենալով 2330տ, կամ 834,000.0 հազ. դրամի պատրաստի արտադրանք և ներմուծված հումք (մետաղյա ցինկապատ թիթեղ և այլն), տարեկան հաշվեկշռով ներկայացրել է, որ արտադրանքի և ապրանքի մնացորդ չկա: Սակայն 2007 թ. իրացման շրջանառությունը ներկայացվել է 731,500.0 հազ. դրամ՝ կամ 102,000.0 հազ. դրամով պակաս, իսկ դրանց բաժին ընկնող ծախսերը չեն արտացոլվել շահութահարկի հաշվարկում:

Արժանահավատ չէ նաև 2008 թ. ներկայացված հաշվետվությունը: Այսպես, ներմուծելով 757,200.0 հազ. դրամ արժեքով 2085 տ ապրանք, ընկերությունը տարեկան իրացման շրջանառությունը ներկայացրել է 908,800.0 հազ. դրամի չափով՝ միաժամանակ ունենալով նաև 12,500.0 հազ. դրամի ապրանքային մնացորդ (165,000.0 հազ. դրամով ավելի):

2008 թ. օգոստոսի 11-ին սուրյեկտում կատարվել է ԲՍ ստուգում, որով արձանագրվել է ընդամենը 2,200.0 հազ. դրամի խախտում:

«Գեո Պրո Մայնինգ Գոլդ» ՍՊԸ-ի հարկային պարտավորությունները 700.0 հազ. դրամի փոխարեն Տեսչության կողմից նվազեցվել են 5,800.0 հազ. դրամով, որի արդյունքում հարկային պարտավորությունները թերի են գանձվել 5,100.0 հազ. դրամի չափով:

«Ֆայբրենտ Բոմոնիքշեն» ՍՊԸ-ի կողմից 2008թ. ներկայացված հաշվետվությունների ուսումնասիրությամբ արձանագրվել է, որ հարկերի գծով հաշվարկները թերի են կատարվել: Այսպես, ընկերության կողմից ԱԱՀ-ի հաշվարկներում ներառվել են ոչ ռեզիդենտին վճարված եկամուտները, որոնք չեն հաշվառվել շահութահարկի հաշվարկման դեպքում: Այսպիսով, ընկերության շահութահարկի հաշվարկը թերի է կատարվել, իսկ նրա ներկայացրած հաշվետվությունն ու տեղեկությունները ենթակա են ուսումնասիրման:

«Մետեքս» ՍՊԸ-ի կողմից 2007 թ. ներմուծված 4,566,300.0 հազ. դրամ ապրանքների և 3,868,989.9 հազ. դրամ տարեկան շրջանառության համադրման արդյունքում մնացորդը պետք է կազմեր 697,310.1 հազ. դրամ, սակայն հաշվեկշռով այն ներկայացվել է 479,023.0 հազ. դրամ, կամ 218,287.1 հազ. դրամով պակաս:

Ընկերությունում 2007-2009 թթ. ընթացքում ԲՍ ստուգում չի կատարվել:

«Հայֆոսգազարդ» ՓԲԸ-ի կողմից կատարված ճշտումների արդյունքում անճանական հաշվի քարտի և էլեկտրոնային տարբերակում արտացոլված ցուցանիշների միջև գերավճարի գծով առաջացել է 3,905.2 հազ. դրամի տարբերություն, որը Տեսչության կողմից ստուգման չի ենթարկվել:

Դիտարկումներով հսկողական աշխատանքների թերի իրականացման փաստեր են արձանագրվել նաև **Արարկիր 1 Տեսչությունում**, որի կողմից բավարար ուշադրություն չի հատկացվել խոշոր իրացման շրջանառություն ունեցող և ներմուծող կազմակերպությունների նկատմամբ՝ **«Էներգակարդարերում» ՓԲԸ-ում** վերջին անգամ ԲՍ ստուգումը կատարվել է 20.07.2007 թ.,

«Դեղաբազա Երևան» ՍՊԸ-ում՝ 26.08.2003 թ., «Հայրապետյան Եղբայրներ» ՓԲԸ-ում՝ 13.09.2007 թ., իսկ «Ալտակոդ» ընկերությունը 2006 թ. գրանցման պահից ի վեր չի ստուգվել:

Տեսչությունը բավարար արդյունավետությամբ չի իրականացրել իր հսկողական գործառնությունները՝ առկա խախտումները բացահայտելու և ստուգումները ժամանակին կատարելու ուղղությամբ: Այսպես, Տեսչությունում հաշվառված «Կյանքին ընդառաջ» ՍՊԸ-ն, որը զբաղվել է ապրանքների արտահանմամբ, գործունեություն է իրականացրել առանց առաքման գրքի:

Նշված փաստը Տեսչության կողմից չի գնահատվել որպես ռիսկային և միջոցներ չեն ձեռնարկվել սուբյեկտում ստուգում կատարելու համար:

«Հայր և Որդի Ներսիսյաններ» ՍՊԸ-ն՝ զբաղվելով գույքի իրացմամբ, հաշվարկները ժամանակին չի ներկայացրել: Տեսչությունը բացել է ԲՄ ստուգման հանձնարարագիր, սակայն ուշացնելու հետևանքով տնօրենին չի կարողացել հայտնաբերել: Արդյունքում, ստուգումը ձախողվել է, իսկ հանձնարարագիրը՝ հաշվառումից հանվել:

«ՄԵԴԷՊ» ՍՊԸ-ում 16.11.2009 թ. իրականացված ԲՄ ստուգմամբ կազմվել է ակտ, որով վճարման է առաջադրվել 2,502.7 հազ. դրամի շահութահարկ: Քանի որ 2007 թ. պարզեցված հարկով հարկման դաշտում աշխատած ընկերությունը 2008 թ. չի հանդիսացել պարզեցված հարկ վճարող, նրա շահութահարկի գումարը չէր կարող գերազանցել տարեկան իրացման շրջանառության 10 %-ը: Հարկ վճարողի 2008 թ. իրացման շրջանառությունը կազմել է 22,559.0 հազ. դրամ, հետևաբար, նրան առաջադրված գումարն ավելի է հաշվարկվել:

Ստուգումների թերի և ոչ պատշաճ մակարդակով կատարման դեպքեր են արձանագրվել նաև այլ Տեսչություններում: Այսպես, Մյասնիկյանի Տեսչությունում հաշվառված «Բրաբրոն ֆլորա սերվիս» ՍՊԸ-ի կողմից 2007 թ. դեկտեմբերին իրացվել են ք. Երևանում գտնվող հողամասեր, որոնց արժեքը՝ ըստ Անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի տվյալների, կազմել է 8,000.0 հազ. դրամ (ներառյալ՝ ԱԱՀ): Նշված գործարքներից իրացման շրջանառությունը ընկերության կողմից չի ներառվել 2007 թ. դեկտեմբեր ամսվա ԱԱՀ-ի հաշվարկում, ինչպես նաև որպես համախառն եկամուտ չի հաշվառվել՝ տարեկան շահութահարկի հաշվարկման ժամանակ: Խախտումը ստուգմամբ չի արձանագրվել, իսկ ԱԱՀ-ի և շահութահարկի գծով պետական բյուջե վճարման ենթակա գումարը պակաս է գանձվել:

Շահումյանի Տեսչության կողմից 2009 թ. ապրիլին «Էդգար Սկրտչյան» ՍՊԸ-ում կատարվել է ԲՄ ստուգում և ակտով արձանագրվել է 59,152.0 հազ. դրամ լրացուցիչ վճարման ենթակա շահութահարկի պարտավորություն: Վերջինս առաջացել է այն պատճառով, որ Չինաստանի տարածքում մատուցված ծառայությունների դիմաց տրված հաշիվ-ապրանքագրերը որպես ծախսը հավաստող փաստաթղթեր չեն ընդունվել, մինչդեռ ուսումնասիրությամբ դրանք հիմնավոր են ճանաչվել:

Այլ կերպ՝ Տեսչության կողմից ստուգումը պատշաճ կերպով չի կատարվել :

Խորհրդայինի Տեսչությունում հաշվառված «Ստարկաբել» ՓԲԸ-ն 2007 թ. 4-րդ եռամսյակում 59,000.0 հազ. դրամի հիմնական միջոցների իրացումից ԱԱՀ-ի գծով հաշվարկել է 11,800.0 հազ.

դրամի այլ հարկային պարտավորություն, մինչդեռ շահութահարկը հաշվարկվել է 22,000.0 հազ. դրամից, կամ 37,000.0 հազ. դրամով պակաս հասույթից: Արդյունքում, խախտվել է «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 43-րդ հոդվածի «դ» կետի պահանջը՝ առաջացնելով լրացուցիչ հարկային պարտավորություն:

Կոտայքի Տեսչությունում ԲՍ ստուգման արդյունքներով 10.07.2009 թ. կազմված ակտով արձանագրվել է, որ «**Կոտայքի ճՇԸ**» ՍՊԸ-ի կողմից ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետներում նվազագույն շահութահարկի ամսական գումարները չվճարելու հետևանքով առաջադրվել է տույժ՝ հաշվի չառնելով նրա անձնական քարտում առկա գերավճարը: Նույն խախտումը թույլ է տրվել նաև ԱԱՀ-ի գծով տույժի և տուգանքի հաշվարկման ժամանակ:

**ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի
մաքսային ծառայության Արարատյան տարածաշրջանային մաքսատուն**

2008 թ. հարկվող ներմուծման մեջ Արարատյան տարածաշրջանային Մաքսատանը (այսուհետ՝ Մաքսատուն) ձևակերպում ստացած հարկման ենթակա ներմուծման ծավալը կազմել է 476,400,000.0 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը գերազանցելով 40.8 %-ով: 2009 թ. 9 ամիսներին Մաքսատանը ձևակերպում են ստացել 309,300,000.0 հազ. դրամի հարկման ենթակա ներմուծված ապրանքներ, որը զիջում է նախորդ տարվա համադրելի ժամանակահատվածի նույն ցուցանիշը 5.6 %-ով:

Միաժամանակ, արտաքին առևտրով ՀՀ-ից արտահանված ապրանքների ընդհանուր ծավալը 2008 թ. կազմել է 109,504,000.0 հազ. դրամ, կամ նախորդ տարվա համեմատ նվազել է 43.7%-ով: 2009թ. 9 ամիսներին արտահանման ընդհանուր ծավալը կազմել է 198,040,000.0 հազ. դրամ կամ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ՝ 21.2 %-ով պակաս:

Մաքսատան կողմից ՀՀ պետական բյուջե գանձված գումարը 2008 թ. կազմել է 109,600,000.0 հազ. դրամ՝ գերազանցելով նախորդ տարվա ցուցանիշը 49.7 %-ով: 2009 թ. 9 ամիսներին պետական բյուջեի մուտքերն ապահովվել են 65,700,000.0 հազ. դրամի չափով, որը նախորդ տարվա համադրելի ժամանակահատվածի նկատմամբ կազմել է 88.2 %:

Մաքսատանը 01.01.2008 թ. դրությամբ հաշվառվել են թվով 12657, իսկ 01.01.2009 թ. դրությամբ՝ 13626 արտաքին տնտեսական գործունեություն իրականացնող սուբյեկտներ, կամ դրանց թիվն ավելացել է 12.2 %-ով:

2008 թվականին Մաքսատան կողմից արձանագրվել է մաքսային կանոնների խախտման 898 դեպք, վարչական տուգանքի գումարը կազմել է 232,493.3 հազ. դրամ, որից գանձվել է 58,624.0 հազ. դրամ, կամ 25.2 %-ը: 2009 թվականի 9 ամիսների տվյալներով արձանագրվել է մաքսային կանոնների խախտման 714 դեպք՝ 193,433.7 հազ. դրամ գումարով, որից գանձվել է 35,556.4 հազ. դրամը, կամ ամբողջի 18.4 %-ը:

Մաքսատանն իրականացված վերահսկողության շրջանակներում ընտրանքային կարգով առանձին թղթապանակների ուսումնասիրությամբ արձանագրվել են մաքսային օրենսդրության հետևյալ տարաբնույթ խախտումները:

Առանձին դեպքերում ՀՀ մաքսային սահմանով տեղափոխվող ապրանքների մասին տեղեկությունները տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից չեն հայտարարագրվել կամ հայտարարագրվել են ոչ իրենց անվանմամբ՝ խախտելով ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 203-րդ հոդվածով սահմանված պահանջը, որն առաջացնում է տուգանքի կիրառում՝ այդ ապրանքների մաքսային արժեքի չափով: Խախտումներ են արձանագրվել նաև ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 164-րդ հոդվածի պահանջների կատարման գործում, ըստ որի ՀՀ մաքսային սահմանով հայտարարագրման ենթակա ապրանքների տեղափոխման ժամանակ հայտարարատուն պետք է հայտարարագրի նաև տեղափոխվող ապրանքների ծագման երկիրը:

Այսպես՝ *«Դիատոմիտ» գիտաարտադրական ՓԲԸ-ի* կողմից 24.06.2009 թ. արտահանված 13080 կգ ապրանքները (դիատոմիտի ֆիլտրող փոշի) 660 կգ-ով պակաս են հայտարարագրվել:

Նույն կերպ, *քաղ. Արամ Ավագյանի* կողմից 25.09.2009 թ. ներմուծված 650 կգ ապրանքները (օգտագործված հագուստ) պակաս են հայտարարագրվել 35 կգ-ի չափով:

«Ավշարի գինու գործարան» ՍՊԸ-ի կողմից թույլ է տրվել ապրանքների ծագման երկրի սխալ հայտարարագրում՝ թուրքական ծագում ունեցող էլեկտրաշիկացման լամպերը հայտարարագրվել են որպես հունգարական արտադրության սարք:

«Ֆիրմա Տ.Ն.Թ.» ՍՊԸ-ն 17.09.2009 թ.՝ ներմուծելով «4001» ԱՏԳԱԱ կոդին համապատասխանող բնական ռետին, այն հայտարարագրել է «4002» ԱՏԳԱԱ կոդով՝ որպես «արհեստական կաուչուկ, ֆակտիս, լատեքս»:

«Գամմա էլեկտրիկս» ՍՊԸ-ի կողմից 10.06.2009 թ. ներմուծված պլաստմասե շինարարական դետալները ենթակա էին հայտարարագրման «3925» ԱՏԳԱԱ կոդով, սակայն հայտարարագրվել են «3917» ԱՏԳԱԱ կոդով՝ որպես «պլաստմասե խողովակ, ճկախողովակ, կցամասեր»:

«Տրասնէլեկտրիկ» ՍՊԸ-ի կողմից 03.07.2009 թ. ներմուծված ածուխի էլեկտրոդները «8545» ԱՏԳԱԱ կոդի փոխարեն հայտարարագրվել են «8311» ԱՏԳԱԱ կոդով՝ որպես «էլեկտրոդ ոչ թանկարժեք մետաղից»:

«Մավա պրո» ՍՊԸ-ի կողմից 12.08.2009 թ. ներմուծված պլյումինե ջեռուցման ռադիատորները «7616» ԱՏԳԱԱ կոդի փոխարեն հայտարարագրվել են «7322» ԱՏԳԱԱ կոդով՝ որպես «սև մետաղյա կենտրոնական ջեռուցման ռադիատոր»:

Բացահայտվել են ՀՀ մաքսային օրենսգրքի՝ մաքսային սահմանով տեղափոխվող ապրանքների մաքսային արժեքը և նրա բաղկացուցիչները (գլուխ 13-րդ) սահմանող դրույթների պահանջները. խախտումներ, որի հետևանքով մաքսային արժեքը հաշվարկվել է ոչ ամբողջությամբ:

Այսպես, *«Երևանի համակցված կերերի գործարան» ՓԲԸ-ի կողմից* 23.09.2009 թ. երկաթուղային տրանսպորտի միջոցով իրականացվել է 262.2 տոննա գարու ներմուծում, որի մաքսային արժեքը որոշվել է՝ առանց ներառելու կատարված ճանապարհածախսը: Ընդ որում, ճանապարհածախսը չի ներառվել նաև ապրանքների ձեռք բերման գներում, մինչդեռ, համաձայն ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 83-րդ հոդվածի, մաքսային արժեքի բաղկացուցիչներից են նաև մինչև ՀՀ մաքսային սահմանը ապրանքների տեղափոխման համար կատարված փոխադրման, բեռնման, բեռնաթափման, փոխաբեռնման և համանման այլ ծախսերը:

«Բելլեգա» ՄՊԸ-ի կողմից 21.08.2009 թ. ներմուծված ապրանքները հայտարարագրվել են որպես «եվրո» արտարժույթով ձեռք բերված, թեև 27.07.2009 թ. ձեռք բերման փաստաթղթի համաձայն, հայտարարագրված ապրանքները ձեռք են բերվել «ֆունտ ստեռլինգ» արտարժույթով:

Նույն կերպ, «Ռեդինետ» ՓԲԸ-ի կողմից 16.09.2009 թ. ներմուծված ապրանքները հայտարարագրվել են որպես «Ռ-Դ ռուբլի» արտարժույթով ձեռք բերված, մինչդեռ ներկայացված ձեռք բերման 15.07.2009 թ. փաստաթղթի համաձայն, հայտարարագրված ապրանքները ձեռք են բերվել «ԱՄՆ դոլար» արտարժույթով:

Մաքսային մարմինների կողմից որոշ դեպքերում ձևակերպումները կատարվել են թերի՝ հսկողությունից դուրս թողնելով մաքսային վճարումների գծով արտոնություններ ունեցող ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների օգտագործումը, տնօրինումը և այլ անձանց հանձնումը: ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 204-րդ հոդվածի համաձայն, առանց մաքսային մարմինների թույլտվության նշված գործողությունների կատարումը առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ այդ ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների մաքսային արժեքի չափով:

Օրինակ, «Հալո Թրասթ» ընկերության հայկական մասնաճյուղի կողմից 17.06.2009 թ. ներմուծման ժամանակ մաքսավճար չի հաշվարկվել, իսկ 46313 եվրո արժողությամբ էտոցները 19.08.2009 թ. 0-ական դրույքաչափով ներմուծման պարագայում, հայտարարագրում չեն ձևակերպվել, մինչդեռ մինչև 19.08.2012 թ. սարքավորումների օտարումն առանց մաքսային մարմինների թույլտվության արգելվում է:

Մաքսավճարների դրույքաչափերը հաշվարկելիս չի ապահովվել ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 110-րդ հոդվածի պահանջի կատարումը, համաձայն որի մաքսային մարմինների կողմից սահմանված տեղերից և աշխատանքային ժամերից դուրս ապրանքների մաքսային ձևակերպումների կամ դրանց հետ կապված առանձին գործողությունների կատարման համար մաքսավճարը գանձվում է սահմանված դրույքաչափերի կրկնապատիկի չափով:

Նշված դրույթի պահանջը չի կատարվել «Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ԾՎԿԳ» պետական հիմնարկի կողմից 14.07.2009 թ. ներմուծված ապրանքների սահմանված տարածքից դուրս զննման ժամանակ: Արդյունքում, առկա է մաքսավճարի պակաս հաշվարկման փաստ:

Հայտնաբերվել է նաև ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքների ներմուծման ռեժիմի առանձնահատկության սխալ ընտրության դեպք, երբ քաղ. Զոնարաքի Սևակ-ի կողմից 10.06.2009 թ. ներմուծումներն իրականացվել են «099» «բնափրային չափի արտոնություն ֆիզիկական անձանց» ռեժիմով, մինչդեռ կատարված ներմուծումը ենթակա է ձևակերպման «090» ռեժիմով՝ որպես «մշտական բնակության ժամանող ֆիզիկական անձի անձնական օգտագործման գույքի ներմուծում»:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

- ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի հարկային ծառայությունը

2008 թ. ծրագրավորված 477,701,500.0 հազ. դրամի դիմաց ՀՀ պետական բյուջե փաստացի հավաքագրել է 412,865,300.0 հազ. դրամի (86.4 %) ընդամենը հարկային եկամուտ: 2009 թ. 9 ամսում Հարկային ծառայության կողմից ապահովվել են 274,652,600.0 հազ. դրամի բյուջետային մուտքեր:

- Առանձին հարկային տեսչություններում արձանագրվել է բյուջետային մուտքերի գծով առաջադրանքների կատարման թերի մակարդակ: Սևանի տարածքային հարկային տեսչությունում 2008 թ. փաստացի մուտքերը հավաքագրվել են 92.5, իսկ 2009 թ. 9 ամիսներին՝ 76.5 %-ի չափով, Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչությունում համապատասխանաբար՝ 83.8 և 70.1 %, Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչությունում՝ 93.8 և 72.1 %, Խորհրդայինի հարկային տեսչությունում՝ 85.7 և 79.2 %, Կոտայքի տարածքային հարկային տեսչությունում՝ 90.8 և 82.1 %, Արաբկիր 1 հարկային տեսչությունում՝ 84.6 և 84.4 %:

- Հաշվետու ժամանակաշրջանում տնտեսավարող սուբյեկտների հարկային պարտավորություններն աճել են 33.1 %-ով, իսկ դրանց կտրուկ աճն արձանագրվել է շահութահարկի գծով՝ 142.8 % և եկամտահարկի գծով՝ 33.8 %: 2009 թ. 9 ամսվա ցուցանիշներով հարկային պարտավորությունների աճի տեմպը նվազել է 4.6 տոկոսային կետով, սակայն պետական բյուջեի մուտքերի ավելացման համեմատ պարտավորություններն աճել են ավելի բարձր տեմպերով: Չկատարված հարկային պարտավորությունների մարման ուղղությամբ կատարված աշխատաքների արդյունավետությունը խիստ ցածր է:

- Հարկային պարտավորությունների աճի միտում է արձանագրվել նաև տարածքային հարկային տեսչություններում հաշվառված տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ: 2008 թ.՝ նախորդ տարվա համեմատ, **Սևանի տարածքային հարկային տեսչությունում** արձանագրված հարկային պարտավորությունները գրեթե բոլոր հարկատեսակներով կրկնապատկվել են, իսկ 2009 թ. 9 ամսում աճել են ևս 52.5 %-ով՝ կազմելով 1,794,541.4 հազ. դրամ: **Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչությունում** 01.01.2009 թ. դրությամբ արձանագրված հարկային պարտավորությունները կազմել են 7,291,170.6 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 25.2 %-ով: 01.01.2009 թ. դրությամբ **Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչությունում** արձանագրված հարկային պարտավորությունները կազմել են 1,214,796.1 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 25.7 %-ով: 01.01.2009 թ. դրությամբ **Սպանդարյան 1 հարկային տեսչությունում** արձանագրվել են 5,948,527.7 հազ. դրամի հարկային պարտավորություններ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 43.7 %-ով:

- **Խոշոր հարկ վճարողների հարկային տեսչությունում** հաշվառված տնտեսավարող սուբյեկտների 2008 թ. հարկային պարտավորությունները կազմել են 5,948,527.7 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 43.7 %-ով: Դիտարկվող տարիներին արձանագրվել է նաև հարկային վնաս ցույց տվող սուբյեկտների թվի աճ:

- Հաշվետու ժամանակաշրջանում փոփոխական վարքագիծ են դրսևորել գերավճարների գծով ցուցանիշները: 2008 թ.՝ նախորդ տարվա համեմատ, դրանք ավելացել են 32,491,200.0 հազ. դրամով կամ 25.0 %-ով, իսկ աճի տեմպը գրեթե կրկնակի գերազանցել է բյուջետային մուտքերի հավաքագրման աճի տեմպը: 2009 թ. 9 ամիսներին գերավճարների ծավալը նվազել է 12,966,500.0 հազ. դրամով, որի արդյունքում նվազել է նաև դրանց աճի տեմպը՝ կազմելով 15.0 %: 01.11.2009 թ. դրությամբ

գերավճարների ծավալը կազմել է 136,600,000.0 հազ. դրամ: Գերավճարների ֆիզիկական ծավալների աճը հիմնականում պայմանավորվել է ԱԱՀ-ի գծով դրանց ավելացմամբ:

- Գերավճարների նվազեցմանն ուղղված աշխատանքների ցածր արդյունավետություն է արձանագրվել առանձին հարկային տեսչություններում, որոնց կողմից բավարար միջոցներ չեն ձեռնարկվել ՀՀ հարկային օրենսդրության պահանջների կատարման գործում տնտեսավարող սուբյեկտների պատասխանատվությունը բարձրացնելու ուղղությամբ:

- **Սևանի տարածքային հարկային տեսչությունում** տնտեսավարող սուբյեկտների գերավճարները 01.01.2009 թ. դրությամբ կազմել են 671,556.2 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 289,567.7 հազ. դրամով, կամ 75.8 %-ով:

- **Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչությունում** տնտեսավարող սուբյեկտների գերավճարները 01.01.2009 թ. դրությամբ կազմել են 1,664,744.9 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 26.8 %-ով:

- **Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչությունում** տնտեսավարող սուբյեկտների գերավճարների ծավալը 01.01.2009 թ. դրությամբ կազմել է 712,277.2 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 16.8 %-ով:

- 2008 թ. գործունեության արդյունքներով **Սպանդարյան 1 հարկային տեսչությունում** գերավճարների աճը կազմել է 37.1 %, իսկ աճի կեսից ավելին բաժին է ընկել ԱԱՀ-ին:

- **Խոշոր հարկ վճարողների տեսչությունում** հաշվառված տնտեսավարող սուբյեկտների գերավճարները 01.01.2009 թ. դրությամբ կազմել են 74,773,887.4 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 15.1 %-ով, իսկ տարվա ընթացքում դրանք դրսևորել են նվազման միտում՝ 2009 թ. 9 ամիսների արդյունքներով կազմելով 63,655,004.6 հազ. դրամ:

- Գործող տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից գերավճարների և հարկային պարտավորությունների աճն արդյունք է ոչ միայն հանրապետության տնտեսության իրական հատվածի առանձին ոլորտներում բացասական տեղաշարժերի, այլև հարկային ծառայության և նրա որոշ տարածքային մարմինների գործունեության առանձին բնագավառներում առկա թերությունների ու բացթողումների:

- Մի շարք հարկային տեսչություններ բյուջետային մուտքերի ապահովման գործում պատշաճ ուշադրություն չեն դարձրել գրանցված տնտեսավարող սուբյեկտներին հաշվառման կանգնեցնելու, նրանց կողմից ժամանակին հաշվարկներ (հաշվետվություններ) ներկայացնելու, 0-ական հաշվետվություն ներկայացնող հարկ վճարողների նկատմամբ վերահսկողությունն ուժեղացնելու, ստվերում աշխատողներին հարկման դաշտ բերելու հարցերին:

01.01.2009 թ. դրությամբ **Սևանի տարածքային հարկային տեսչության** կողմից սպասարկվող տարածքում գրանցված 3279 սուբյեկտներից հաշվարկներ (հաշվետվություններ) չեն ներկայացրել շուրջ 70.0 %-ը, **Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչության** կողմից սպասարկվող տարածքում գրանցված 10328 սուբյեկտներից հաշվառվել են 6492-ը, կամ 62.9 %-ը, իսկ հաշվետվություն չեն ներկայացրել հաշվառվածների 53.7 %-ը, **Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչության** կողմից սպասարկվող տարածքում 3424 տնտեսավարող սուբյեկտներից շուրջ 50.0 %-ը հաշվարկներ (հաշվետվություններ) չի ներկայացրել, **Սպանդարյան 1 հարկային տեսչությունում** հաշվառված 3254

տնտեսավարող սուբյեկտներից հաշվետվություններ (հաշվարկներ) չներկայացրածների թիվը կազմել է 48.0 %:

Աճել է 0-ական հաշվետվություն ներկայացնող սուբյեկտների թիվը, մինչդեռ տարածքային հարկային տեսչությունները նրանց նկատմամբ պատշաճ հսկողություն չեն իրականացրել, նրանց ֆինանսատնտեսական գործունեությունը չի ուսումնասիրվել և վերլուծության չի ենթարկվել:

- Հարկային ծառայության կողմից 2008 թ.՝ նախորդ տարվա համեմատ, կատարված ստուգումների ընդհանուր թիվը կազմել է 15344՝ նվազելով 126-ով: Ընդ որում, 31.5 %-ով կրճատվել է բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների ճշտման ստուգումների քանակը՝ 2008 թ. կազմելով 2439: Առանձին տարածքային հարկային տեսչությունների կողմից հարկային օրենսդրությունը խախտողներին ժամանակին բացահայտելու, նրանց պատասխանատվությունը բարձրացնելու, ինչպես նաև իրավախախտումների դիմաց արժանազրկված գումարների գանձելիությունն ապահովելու ու բյուջետային մուտքերը համալրելու ուղղությամբ աշխատանքները կատարվել են ցածր արդյունավետությամբ:

- **Սևանի տարածքային հարկային տեսչությունում** հաշվառված հարկ վճարողների մոտ իրականացվել են 294 ստուգումներ (առանց ՀԴՄ ստուգումների), որոնցով արժանազրկվել է պետական բյուջե լրացուցիչ գանձման ենթակա 1,866,365.5 հազ. դրամի գումար: Հայտնաբերված գումարների 85.0 %-ը չի վերականգնվել:

- **Սպանդարյան 1 հարկային տեսչությունում** հաշվառված հարկ վճարողների մոտ իրականացվել են թվով 529 ստուգումներ (առանց ՀԴՄ ստուգումների), որոնցով արժանազրկվել է պետական բյուջե լրացուցիչ գանձման ենթակա 1,020,995.1 հազ. դրամի գումար: Հայտնաբերված գումարների շուրջ 35.0 %-ը չի վերականգնվել:

- **Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչությունում** հաշվառված հարկ վճարողների մոտ իրականացվել են 727 ստուգումներ (առանց ՀԴՄ ստուգումների), որոնցով արժանազրկվել է բյուջե լրացուցիչ գանձման ենթակա 890,222.4 հազ. դրամ: Հայտնաբերված գումարների շուրջ 52.0 %-ը չի վերականգնվել:

- **Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչության** կողմից բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների ճշտման ստուգումներով հայտնաբերված գումարների գանձելիությունը 2008 թ. կազմել է 79.0 %, իսկ 2009 թ.՝ 30.8 %:

- **Խոշոր հարկ վճարողների հարկային տեսչության** կողմից հաշվետու ժամանակաշրջանում հաշվառված հարկ վճարողների մոտ կատարվել են 634 ստուգումներ (առանց ՀԴՄ ստուգումների), որոնցով արժանազրկվել է պետական բյուջե լրացուցիչ գանձման ենթակա 12,463,264.5 հազ. դրամի գումար: Ստուգումներով արժանազրկված գումարների 89.9 %-ը բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների ճշտման ստուգումների արդյունք է:

- Վերահսկողությամբ ընդգրկված տարածքային հարկային տեսչություններում հսկողական աշխատանքները, որոշ դեպքերում, իրականացվել են ցածր արդյունավետությամբ և ՀՀ օրենսդրության պահանջների խախտմամբ: Առանձին տեսչություններ պատշաճ հսկողություն չեն իրականացրել տնտեսավարող սուբյեկտների ֆինանսատնտեսական գործունեության նկատմամբ, ժամանակին ստուգումներ և ուսումնասիրություններ չեն իրականացրել նրանց իրացման շրջանառության, գե-

րավճարների, ապրանքային մնացորդների, գների ձևավորման, ստացված եկամուտների և հարկային պարտավորությունների կատարման շուրջ: Տեսչությունների կողմից չի ապահովվել «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 28⁵-րդ հոդվածով սահմանված՝ կազմակերպությունների վերաբերյալ տեղեկությունների ներկայացման, ինչպես նաև 22-րդ հոդվածով սահմանված՝ հարկ վճարողի կողմից ներկայացված հաշվետվությունների և այլ ներքին հաշվառման տվյալների ճշտության ստուգումների կատարումը:

- **Սևանի տարածքային հարկային տեսչությունում** նշված խախտումները և թերությունները հայտնաբերվել են հետևյալ ընկերություններում.

«Վահրամ Մարգարյան» ՍՊԸ (264,000.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառությունն ու 100,000.0 հազ. դրամի ձեռք բերումները չեն հիմնավորվել, ոչ արժանահավատ փաստաթղթերի և տեղեկությունների տրամադրման արդյունքում ընկերության մոտ արհեստականորեն առաջացել է 17,900.0 հազ. դրամի գերավճար),

«Ծովասորո» ՍՊԸ (հաշվառվել է որպես միայն օգոստոս ամսին գործող ավիամերձ բացօթյա սրճարան, սակայն ստուգայցով պարզվել է, որ նշված վայրում իրականացվում է նաև հյուրանոցային գործունեություն՝ առկա ավելի քան 20 առանձնատների և գործող ճաշարանի միջոցով, իսկ գործունեությունն իրականացվում է ոչ միայն օգոստոս ամսին),

«Գազ և ԱՄԱ» ՍՊԸ (իրացման շրջանառությունը ներկայացվել է 21,000.0 հազ. դրամով պակաս),

«Սևանի հացամթերքների արտադրական միավորում» ՍՊԸ (ունենալով 27,639.3 հազ. դրամի գերավճար և մեծածավալ իրացման շրջանառություն, որևէ ստուգման կամ ուսումնասիրության չի ենթարկվել),

Ռուբեն Գևորգյան» ՍՊԸ (շուրջ 200,000.0 հազ. դրամի ձեռքբերումն ու 40,000.0 հազ. դրամի գերավճարը հիմնավորված չեն):

- **Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչությունում**

«Վարդգես Իսախրյան» Ա/Չ (փաստաթղթերով չի հիմնավորվել 58,200.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառությունը),

«Վինախ» ՍՊԸ (3,896.5 հազ. դրամի միջին ամսական շրջանառություն ունենալու պարագայում՝ առանց գործունեությունը դադարեցնելու վերաբերյալ հիմնավորում ունենալու, մեկ եռամսյակ հաշվարկ-հաշվետվություններ չի ներկայացրել, տույժի չի ենթարկվել):

- **Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչությունում**

«Բահեն» ՍՊԸ (հաշվետվություններում չի ներառվել ուսումնասիրություններով հայտնաբերված 3,000.0 հազ. դրամի խախտումը),

«Մարատ Հարությունյան» ՍՊԸ (հաշվետվություններով իրացման շրջանառությունը ներկայացվել է շուրջ 9,500.0 հազ. դրամով պակաս):

- **Խոշոր հարկ վճարողների հարկային տեսչությունում**

«Ֆայրբենտ Քոմունիքեյն» ՍՊԸ (շահութահարկի հաշվարկը թերի է կատարվել, ներկայացված հաշվետվությունն ու տեղեկությունները արժանահավատ չեն),

«Նարսան» ՍՊԸ (2007 թ. իրացման շրջանառությունը ներկայացվել է 102,000.0 հազ. դրամով պակաս, իսկ 2008 թ.՝ 13,000.0 հազ. դրամով ավելի),

«Կաֆե դյու Բրազիլ» ՍՊԸ (ֆիսկալային շրջանառությունը ներկայացվել է 185,722.8 հազ. դրամով պակաս, քան ԱԱՀ-ի հաշվարկով, իսկ սուրճի բովմամբ պայմանավորված կորստի չափը ներկայացվել է 24 %- սահմանված 14-18 %-ի դիմաց),

«Ֆերո» ՍՊԸ (հաշվետվություններում անհամապատասխանություններ են առկա սուրճի ներմուծման, բովման, կորստի և իրացման ծավալների միջև),

«Գեո Պրո Մայնինգ Գոլդ» ՍՊԸ (հարկային պարտավորությունները տեսչության կողմից ավելի են նվազեցվել 5,100.0 հազ. դրամով),

«Մետեքս» ՍՊԸ (հաշվեկշռով ապրանքային մնացորդը ներկայացվել է 218,000.0 հազ. դրամով պակաս):

• Առանձին հարկային տեսչություններ բավարար հսկողություն չեն իրականացրել մեծածավալ իրացման շրջանառություն և խոշոր չափի հարկային պարտավորություն ունեցող տնտեսավարող սուբյեկտների նկատմամբ, այդ նպատակով արդյունավետ չեն օգտագործել ստուգումների և ուսումնասիրությունների ընձեռած հնարավորությունները:

- **Սպանդարյան 1 հարկային տեսչությունում** շուրջ 3,000,000.0 հազ. դրամի տարեկան իրացման շրջանառություն ունեցող թվով 23 կազմակերպություններից 18-ում՝ հարկային մարմիններում նրանց հաշվառվելուց ի վեր, պետական բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների ճշտման ստուգումներ չեն կատարվել, իսկ 5-ի մոտ՝ 3 տարի անընդմեջ, որը սահմանված է որպես ֆինանսական փաստաթղթերի վաղեմության ժամկետ:

- **Սևանի հարկային տեսչությունում** հաշվառված՝ շուրջ 265,400.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառություն ունեցող, 34 սուբյեկտներից 19-ի մոտ ստուգումներ չեն իրականացվել 3 տարի անընդմեջ:

- **Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչությունում** հաշվառված՝ 320,000.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառություն ունեցող, 100 կազմակերպություններից 3 տարի անընդմեջ բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների ճշտման ստուգումներ չեն կատարվել 39-ում:

- **Արաբկիր 1 Տեսչությունում** բավարար ուշադրություն չի հատկացվել խոշոր իրացման շրջանառություն ունեցող և ներմուծող՝ «Էներգակարդաբերում», «Հայրապետյան Եղբայրներ» ՓԲԸ-ների և «Դեղաբազա Երևան» ՍՊԸ-ի նկատմամբ, իսկ «Ալտակոդ» ընկերությունն ընդհանրապես չի ստուգվել:

• Որոշ հարկային տեսչությունների կողմից խախտվել են «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 25-րդ հոդվածով սահմանված պահանջները, որի հետևանքով հարկ վճարողները ստուգվող և ստուգված ժամանակաշրջանի ցուցանիշների գծով կատարել են հաշվարկների ճշտում՝ խուսափելով հարկային օրենսդրությամբ սահմանված պատասխանատվությունից: Պատշաճ հսկողություն չի իրականացվել նաև հաճախակի ճշտումներ կատարող տնտեսավարող սուբյեկտների նկատմամբ, ճշտված հաշվետվությունների արժանահավատությունը չի ուսումնասիրվել՝ հանգեցնելով հարկ վճարողների կողմից հարկային պարտավորությունների թերի կատարմանը:

- **Սևանի տարածային հարկային տեսչությունում**

«Գրանգո-շին» ՍՊԸ (հարկային օրենսդրության խախտմամբ կատարել է 45,800.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառության ճշտում, 26,000.0 հազ. դրամի շրջանառությունը հիմնավորված չէ),

«Ճամբարակի ճՇՇ» ԲԲԸ (կատարվել է 77,000.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառության ճշտում, չի հիմնավորվել 41,000.0 հազ. դրամի չափով ավելացված արժեքի հարկի գծով կատարված պակասեցումը, 11,000.0 հազ. դրամի հատուկ հարկային հաշիվները ներկայացվել են սահմանված ժամկետների խախտմամբ):

- **Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչությունում`**

«Վ. Աղաբաբյան» ՍՊԸ (հարկային օրենսդրության խախտմամբ կատարել է 47,200.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառության ճշտում),

«Մելուխ» ՍՊԸ (կատարել է 3,700.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառության ճշտում, ճշտումների արդյունքում առաջացել է գերավճար, որից 500.0 հազ. դրամը` առանց փաստաթղթային ուսումնասիրություն կատարելու, հաշվանցվել է շահութահարկի հաշվին):

- **խոշոր հարկ վճարողների հարկային տեսչությունում**

«ՀայՌուսգազարդ» ՓԲԸ (հաճախակի ճշտման արդյունքում առաջացել է 3,900.0 հազ. դրամի չափով գերավճարի տարբերություն):

• Որոշ հարկային տեսչություններ չեն ուսումնասիրել և վերլուծության չեն ենթարկել փաստաթղթերով չհիմնավորված ծախսերը, որը հանգեցրել է հարկային եկամուտների նվազմանը: Արդյունքում` տնտեսավարող սուբյեկտները պատասխանատվության չեն ենթարկվել անարժանահավատ հաշվետվություններ ներկայացնելու, դուրս գրված հաշիվ-ապրանքագրերի և մատակարար կազմակերպությունների վերաբերյալ լիարժեք տեղեկատվություն չտրամադրելու, ՀՀ հարկային օրենսդրության պահանջները խախտելու ու հարկային պարտավորությունների կատարումից խուսափելու համար:

- **Սևանի տարածքային հարկային տեսչությունում**

«Ճամբարակի ճՇՇ» ԲԲԸ (117,400.0 հազ. դրամի ծախսերը փաստաթղթերով չեն հիմնավորվել),

«Գազիկ-Կարեն» ՍՊԸ (շուրջ 80,000.0 հազ. դրամի ծախսերը փաստաթղթերով չեն հիմնավորվել),

«Նանարեկ» ՍՊԸ (շուրջ 78,200.0 հազ. դրամի ծախսերը փաստաթղթերով չեն հիմնավորվել),

«Սևանի կոմունալ տնտեսություն» ԲԲԸ (24,600.0 հազ. դրամի ծախսերը փաստաթղթերով չեն հիմնավորվել),

«Շուշան և Շահնուր» ՍՊԸ` (16,000.0 հազ. դրամի ծախսերը փաստաթղթերով չեն հիմնավորվել):

- **Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչությունում**

«Մարատ Հարությունյան» ՍՊԸ (ծախսերն ավելի են ներկայացվել 12,100.0 հազ. դրամի չափով) :

• Առանձին դեպքերում տեսչությունների հսկողությունից դուրս է մնացել ներմուծող և արտահանող տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեությունը` հանգեցնելով գերավճարների

արհեստականորեն ավելացմանը: Տեսչությունների կողմից ուսումնասիրություններ չեն կատարվել հարկ վճարողների իրացման շրջանառության, ապրանքային մնացորդների, գների ձևավորման, ստացված եկամուտների և հարկային պարտավորությունների կատարման շուրջ:

- **Սևանի տարածքային հարկային տեսչությունում՝**

«Վահրամ Մարգարյան» ՍՊԸ (տեսչությանը չի ներկայացրել շուրջ 155,100.0 հազ. դրամի արտահանումը),

«Նորայր Էրիկ» ՍՊԸ (հաշվարկ-հաշվետվությունները ներկայացրել է ոչ ամբողջությամբ, արտահանված 355,000.0 հազ. դրամի ապրանքների ձեռքբերումը, 650,000.0 հազ. դրամի իրացման շրջանառությունն ու ներմուծված 47,000.0 հազ. դրամի ապրանքների իրացումը չեն հիմնավորվել),

«Լեվ-Ալ» ՍՊԸ (չի ներկայացրել շուրջ 26,000.0 հազ. դրամի արտահանումն ու 33,000.0 հազ. դրամի ներմուծումը, ոչ արժանահավատ փաստաթղթերի և տեղեկությունների տրամադրման արդյունքում արհեստականորեն առաջացրել է 5,000.0 հազ. դրամի գերավճար),

«Վ. Մարգարյան և ընկերներ» ՍՊԸ (ներմուծված 70,000.0 հազ. դրամի ապրանքներն իրացվել են մաքսային արժեքից ցածր գներով՝ առանց գերավճարը պակասեցնելու):

- **Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչությունում՝**

«Վանարմկումայ» ՍՊԸ (126,400.0 հազ. դրամի ներմուծումը չի վերահսկվել),

«Վարդգես Իսախիրյան» Ա/Չ (ներմուծված 70,300.0 հազ. դրամի ապրանքներն իրացվել են մաքսային արժեքից ցածր գներով՝ առանց գերավճարը պակասեցնելու),

«Մելրալ» ՍՊԸ (շուրջ 7,500.0 հազ. դրամի ապրանքները ներմուծվել և իրացվել են՝ առանց առաքման գիրք ունենալու),

«Հակոբյան Խաչիկ» Ա/Չ (շուրջ 115,700.0 հազ. դրամի ապրանքները ներմուծվել և իրացվել են՝ առանց առաքման գիրք ունենալու),

«Հմայակ Պետրոսյան» Ա/Չ (շուրջ 149,700.0 հազ. դրամի ապրանքների ներմուծումն ու իրացումը չի վերահսկվել):

- **Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչությունում՝**

«Ռեկոս» ՍՊԸ (ներմուծված 137,400.0 հազ. դրամի ապրանքներն ամբողջությամբ իրացվել են մաքսային արժեքից ցածր գներով՝ առանց գերավճարը պակասեցնելու),

«Իշխան» ՍՊԸ (փաստաթղթերով չի ներկայացրել 12,923.8 հազ. դրամի ներմուծումը),

«Բահեն» ՍՊԸ (ներմուծումը չեն վերահսկվել, իրացման ընթացքում առաջացած ԱԱՀ-ի գումարները չեն ճշգրտվել):

• Սևանի տարածքային հարկային տեսչությունում արձանագրվել են տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից անապրանք գործարքների իրականացման դեպքեր, որոնց բացահայտման և վերացման, ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխան պատժամիջոցների կիրառման ուղղությամբ միջոցներ չեն ձեռնարկվել («Վահրամ Մարգարյան», «Լեվ-Ալ», «Նորայր Էրիկ», «Գրանգո-շին», «Գարման», «Գալ-Մենալ», «Ստալ-Լենդ», «Աստար» ՍՊԸ-ներ):

• Տեսչությունների կողմից, որոշ դեպքերում, ստուգումներն ու ուսումնասիրությունները

ժամանակին և պատշաճ կերպով չեն կատարվել, ժամանակին միջոցներ չեն ձեռնարկվել խախտումները կանխելու ուղղությամբ:

- **Սևանի տարածքային հարկային տեսչությունում** հաշվառված «**Վահրամ Մարգարյան**», «**Լեվ-Ալ**» ու «**Գազ և ԱՄԱ**» ՍՊԸ-ներում՝ չնայած բազմաթիվ խախտումների առկայությանը, ներկայացված հաշվետվությունները չեն վերլուծվել և չեն ուսումնասիրվել, ռիսկերը չեն բացահայտվել և ստուգումներ չեն կատարվել, իսկ «**Նորայր Էրիկ**» և «**Գրանգո-շին**» ՍՊԸ-ներում ստուգումները կատարվել են ցածր արդյունավետությամբ:

- **Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչության** հսկողությունից դուրս են մնացել «**Ռեկոս**», «**Մարատ Հարությունյան**» և «**Իշխան**» ՍՊԸ-ները, իսկ «**Բահեն**» ՍՊԸ-ում ստուգումը կատարվել է ոչ լիարժեք:

- **Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչությունում** ստուգումներից դուրս են մնացել «**Վանարմկոմպ**» և «**Մելոար**» ՍՊԸ-ները, «**Վարդգես Իսախիրյան**» և «**Հակոբյան Խաչիկ**» Ա/Զ-ները, «**Հմայակ Պետրոսյան**» Ա/Զ-ում իրականացված ստուգումներով առկա խախտումները չեն հայտնաբերվել, իսկ «**Վանաձորի ԶԷԿ**» ՊՓԲԸ-ում լուծարային ստուգումը թերի է կատարվել:

- **Մյասնիկյանի հարկային տեսչությունում** հաշվառված «**Բրաբինո ֆլորա սերվիս**» ՍՊԸ-ում ստուգումներով չի արձանագրվել պետական բյուջե վճարման ենթակա գումարի պակաս հաշվարկման փաստը:

- **Արաբկիր 1 հարկային տեսչության** կողմից «**ՄԵԴԷՊ**» ՍՊԸ-ում ստուգումները թերի են կատարվել, «**Կյանքին ընդառաջ**» ՍՊԸ-ն դուրս է մնացել հսկողությունից: **Շահումյանի հարկային տեսչության** կողմից «**Էդգար Սկրտչյան**» ՍՊԸ-ում ստուգումը պատշաճ կերպով չի կատարվել: **Խորհրդայինի հարկային տեսչությունում** հսկողությունից դուրս է մնացել «**Ստարկաբել**» ՓԲԸ-ն, իսկ **Կոտայքի տարածքային հարկային տեսչության** կողմից «**Կոտայքի ճՇՇ**» ՍՊԸ-ում ստուգումն իրականացվել է ՀՀ օրենսդրության խախտմամբ:

• Հարկային պարտավորությունների նվազման և դրանք ՀՀ պետական բյուջե գանձման ուղղությամբ առանձին տարածքային հարկային տեսչությունների կողմից միջոցառումներն իրականացվել են ցածր արդյունավետությամբ, չի ապահովվել «**Մնանկության մասին**» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի պահանջը:

- **Սևանի տարածքային հարկային տեսչությունում** 01.12.2009 թ. դրությամբ հաշվառված տնտեսավարող սուբյեկտների ընդամենը պարտավորությունները, որոնց նկատմամբ իրավաբանական բաժնի կողմից իրականացվել են միջոցառումներ, կազմել են 1,920,858.4 հազ. դրամ, իսկ ապառքների կեսից ավելին բաժին է ընկել ընդամենը 5 ընկերությունների, որոնց նկատմամբ գործողություններ ու միջոցառումներ չեն իրականացվել և գումարները չեն գանձվել:

- **Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչությունում** 28.10.2009 թ. դրությամբ հաշվառված սուբյեկտների պարտավորությունները կազմել են 6,019,551.6 հազ. դրամ: 454,000.0 հազ. դրամի պարտավորությունների մարման ուղղությամբ միջոցառումներ կամ գործողություններ չեն իրականացվել:

- **Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչությունում** 01.10.2009 թ. դրությամբ հաշվառված սուբյեկտների պարտավորությունները կազմել են 1,093,003.3 հազ. դրամ, գործողություններ կամ մի-

ջոցառումներ չեն իրականացվել շուրջ 122,000.0 հազ. դրամի հարկային պարտավորությունների մարման ուղղությամբ:

- 01.11.2009 թ. դրությամբ **Սպանդարյան 1 հարկային տեսչությունում** հաշվառված սուբյեկտների պարտավորությունները կազմել են 5,300,083.7 հազ. դրամ: Տեսչությունը միջոցառումներ կամ գործողություններ չի իրականացրել 252,600.0 հազ. դրամի պարտավորությունների մարման ուղղությամբ:

- **Խոշոր հարկ վճարողների Տեսչությունում** հաշվառված սուբյեկտների պարտավորությունները 01.10.2009 թ. դրությամբ կազմել են 12,827,851.1 հազ. դրամ: Տեսչության կողմից արգելադրումներ են կիրառվել 67 տնտեսավարող սուբյեկտների նկատմամբ՝ 7,380,080.7 հազ. դրամի չափով, որից վերականգնվել է 2,731,444.2 հազ. դրամը, կամ ընդհանուր գումարի 37.0 %-ը:

- Առանձին տեսչություններ պատշաճ ուշադրություն չեն դարձրել անհատ ձեռնարկատերերի կողմից ներկայացված տարեկան եկամուտների հայտարարագրերի և պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների հաշվարկներում ներկայացված տվյալների միջև առկա տարբերություններին, որոնք հանգեցրել են լրացուցիչ հարկային պարտավորությունների առաջացմանը և տույժերի ու տուգանքների կիրառմանը: **Սևանի տարածքային հարկային տեսչությունում** հաշվառվող թվով 8 անհատ ձեռնարկատերերի կողմից ներկայացված տարեկան եկամուտների հայտարարագրերի և պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների հաշվարկներում արտացոլված տվյալների համադրման արդյունքում արձանագրվել են 6,700.0 հազ. դրամի, **Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչությունում** թվով 9 անհատ ձեռնարկատերերի մոտ՝ 21,900.0 հազ. դրամի, իսկ **Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչությունում** թվով 4 ձեռնարկատերերի մոտ՝ 3,100.0 հազ. դրամի տարբերություն:

- Սևանի, Վանաձորի, Աշտարակի տարածքային և Սպանդարյան 1 հարկային տեսչությունները պատշաճ հսկողություն չեն իրականացրել գործող տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեության օրինականության, հայտարարագրվող տարածքների ու աշխատողների թվի ճշտության, ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված պահանջների ու կանոնների պահպանման նկատմամբ, որը հիմնավորվել է նշված տարածքներում (հարկային ծառայության աշխատակիցների միջոցով) իրականացված մեկօրյա ստուգայցերի արդյունքներով հայտնաբերված հետևյալ խախտումների առկայությամբ.

- **Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչություն**՝ հաստատագրված վճար վճարող տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ ելակետային տվյալների և ուղղիչ գործակիցների հայտարարությունների և փաստացի գործունեության մակերեսի տարբերությունը կազմել է շուրջ 235 քմ, ապօրինի ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու երկու դեպք, առանց ՀԴՄ ներդրման գործունեություն իրականացնելու 9 դեպք, պակաս հայտարարագրված երկու աշխատատեղ և թվով 8 կետ:

- **Սևանի տարածքային հարկային տեսչություն**՝ երկու տնտեսավարող սուբյեկտներ թույլ են տվել ՀԴՄ շահագործման կանոնների խախտումներ, իսկ երկուսի կողմից ելակետային տվյալներում երեք տեղ պակաս է հայտարարագրվել:

- **Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչություն**՝ չլիցենզավորված գործունեություն իրականացնելու մեկ, առանց ելակետային տվյալների աշխատելու՝ 7, առանց ՀԴՄ-ի կիրառման գործունեություն իրականացնելու՝ մեկ դեպք և թվով երկու չհաշվառված աշխատատեղ:

- **Սպանդարյան 1 հարկային տեսչություն**՝ ապօրինի գործունեություն իրականացնելու մեկ և ելակետային տվյալները պակաս հայտարարագրելու 3 դեպք:

- 2008 թ. ընդհանուր հարկվող ներմուծման մեջ **Արարատյան մաքսատան** տեսակարար կշիռը կազմել է 44.1 %՝ նախորդ տարվա 40.6 %-ի դիմաց: Մաքսատանը ձևակերպում ստացած հարկման ենթակա ներմուծման ապրանքների ծավալը 2008 թ. կազմել է 476,400,000.0 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա ցուցանիշը գերազանցելով 40.8 %-ով: 2009 թ. 9 ամիսներին ընդհանուր հարկվող ներմուծման մեջ Մաքսատան տեսակարար կշիռը կազմել է 38.1 %՝ 2008 թ. 9 ամիսներին արձանագրված 34.0 %-ի դիմաց: Մաքսատանը ձևակերպում ստացած հարկման ենթակա ներմուծման ծավալները կազմել է 309,300,000.0 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համադրելի ժամանակահատվածի նկատմամբ նվազելով 5.6 %-ով:

- 2008 թ. արտաքին առևտրով ՀՀ-ից արտահանված ապրանքների ընդհանուր ծավալում Մաքսատան տեսակարար կշիռը կազմել է 33.8 %, իսկ 2009 թ. 9 ամսում՝ 32.8 %: Մաքսատան միջոցով արտահանված ապրանքների ծավալը 2008 թ. կազմել է 109,504,000.0 հազ. դրամ՝ զիջելով նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը 43.7 %-ով: 2009 թ. 9 ամիսներին արտահանման ծավալը կազմել է 198,040,000.0 հազ. դրամ՝ նախորդ տարվա համեմատ նվազելով 21.2 %-ով:

- Մաքսատան կողմից ՀՀ պետական բյուջե գանձված գումարը 2008 թ. կազմել է 109,600,000.0 հազ. դրամ՝ գերազանցելով նախորդ տարվա ցուցանիշը 49.7 %-ով: 2009 թ. 9 ամիսներին պետական բյուջեի մուտքերն ապահովվել են 65,700,000.0 հազ. դրամի չափով, որը նախորդ տարվա համադրելի ժամանակահատվածի նկատմամբ կազմել է 88.2 %:

• 2008 թ. մաքսատան կողմից արձանագրվել է մաքսային կանոնների խախտման 898 դեպք, վարչական տուգանքի գումարը կազմել է 232,493.3 հազ. դրամ, որից գանձվել է 25.2 %-ը: 2009 թ. 9 ամիսներին արձանագրվել է մաքսային կանոնների խախտման 714 դեպք՝ 193,433.7 հազ. դրամ գումարով, որից գանձվել է 18.4 %-ը՝ վկայելով մաքսային կանոնների խախտման դիմաց առաջադրված տուգանքի գանձելիության մակարդակի անկման մասին:

• Առանձին դեպքերում ՀՀ մաքսային սահմանով տեղափոխվող ապրանքների մասին տեղեկությունները չեն հայտարարագրվել կամ հայտարարագրվել են ոչ իրենց անվանմամբ՝ խախտելով ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 203-րդ հոդվածով սահմանված պահանջը, որն առաջացնում է տուգանքի կիրառում՝ այդ ապրանքների մաքսային արժեքի չափով: Խախտումներ են արձանագրվել նաև ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 164-րդ հոդվածի պահանջների կատարման գործում, ըստ որի ՀՀ մաքսային սահմանով հայտարարագրման ենթակա ապրանքների տեղափոխման ժամանակ հայտարարատուն պետք է հայտարարագրի նաև տեղափոխվող ապրանքների ծագման երկիրը («Դիատոմիտ» գիտաարտադրական ՓԲԸ, քաղ. Արամ Ավագյան, «Ավշարի գինու գործարան», «Ֆիրմա Տ.Ն.Թ.», «Գամմա էլեկտրիկա», «Տրասնէլեկտրիկ» և «Մավա պրո» ՍՊԸ-ներ):

• Բացահայտվել են նաև ՀՀ մաքսային օրենսգրքի՝ մաքսային սահմանով տեղափոխվող ապրանքների մաքսային արժեքը և նրա բաղկացուցիչները (զլուխ 13-րդ) սահմանող դրույթների պահանջների խախտումներ «Երևանի համակցված կերերի գործարան» և «Ռեդինետ» ՓԲԸ-ների ու «Բելլեզզա» ՍՊԸ-ի կողմից:

- Մաքսատան կողմից «Հալո Թրասթ» ընկերության հայկական մասնաճյուղի ներմուծած ապրանքների ձևակերպումները կատարվել են թերի: Արդյունքում առաջացել է ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 204-րդ հոդվածով նախատեսված տուգանքի նշանակում՝ այդ ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների մաքսային արժեքի չափով:

- Մաքսավճարների դրույքաչափերը հաշվարկելիս չի ապահովվել ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 110-րդ հոդվածի պահանջի կատարումը, համաձայն որի մաքսային մարմինների կողմից սահմանված տեղերից և աշխատանքային ժամերից դուրս ապրանքների մաքսային ձևակերպումների կամ դրանց հետ կապված առանձին գործողությունների կատարման համար մաքսավճարը գանձվում է սահմանված դրույքաչափերի կրկնապատիկի չափով («Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ԾՎԿԳ» պետական հիմնարկ):

- Հայտնաբերվել են ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքների ներմուծման ռեժիմի առանձնահատկության սխալ ընտրության դեպքեր (քաղ. Քոնարաքի Սևակ):

- Այսպիսով, հաշվետու ժամանակաշրջանում Արարատյան մաքսատան գործունեության առանձին ոլորտներում թույլ են տրվել խախտումներ և թերություններ, որոնց վերացման ուղղությամբ տարվող աշխատանքները դեռևս արդյունավետ չեն: Միաժամանակ, մաքսատանը բացահայտվել են բյուջետային մուտքերի ծավալների ավելացման ռեզերվներ՝ կապված մաքսային օրենսդրության պահանջների կատարման, խախտումներ թույլ տված տնտեսավարող սուբյեկտների նկատմամբ պատասխանատվության միջոցների լիարժեք կիրառման հետ:

- Բացահայտված խախտումները հիմնավորելու նպատակով տնտեսավարող սուբյեկտներում ուսումնասիրություններ չեն իրականացվել՝ «Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված՝ ՀՀ վերահսկիչ պալատի իրավասությունների սահմանափակման պատճառով:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀՀ Ազգային ժողովին և կառավարությանը.

- Քննարկել «Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի 2-րդ մասում փոփոխություն կատարելու նպատակահարմարության հարցը՝ կապված ՀՀ վերահսկիչ պալատին հարկ, տուրք, պարտադիր վճար, վարչական տուգանք, վարչարարությամբ պայմանավորված այլ վճար վճարողի մոտ ստուգում իրականացնելու իրավասության ամրագրման հետ:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեին՝

- Հետևողականորեն բարելավել բյուջետային մուտքերի ծրագրավորման աշխատանքները, ապահովել դրանց իրատեսականությունը՝ ելնելով հանրապետությունում տնտեսության զարգացման միտումներից, առկա ներուժից և ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված հնարավորություններից: Ուժեղացնել ուշադրությունը պետական բյուջեի եկամտային հոդվածների համամասնորեն և

ամբողջովին կատարման, ֆինանսական միջոցների արդյունավետ կառավարման նկատմամբ:

- Խստացնել պահանջը համակարգի տարածքային հարկային տեսչությունների նկատմամբ՝ հարկային եկամուտների հավաքագրման ցուցանիշներն ապահովելու, սպասարկվող տարածքներում գործող տնտեսավարող սուբյեկտներին հաշվառելու, ստվերում գործողներին հարկման դաշտ բերելու, այդ գործում առկա հնարավորություններն արդյունավետ օգտագործելու ուղղությամբ: Ուսումնասիրել համապատասխան հարկային տեսչություններում արձանագրված փաստերի պատճառները և միջոցներ ձեռնարկել հայտնաբերված խախտումներն ու թերությունները վերացնելու համար: Վերահսկողության արդյունքներով ծառայողական քննություն իրականացնել Սևանի և Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչություններում:

- Առանձնակի ուշադրություն դարձնել գործող տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից գերավճարներն ու հարկային պարտավորությունները նվազեցնելուն ուղղված միջոցառումների արդյունավետության բարձրացմանը, ձեռնարկել միջոցներ այդ ոլորտներում հարկային ծառայության համակարգում գոյություն ունեցող հիմնախնդիրները լուծելու, տարածքային հարկային տեսչությունների վարչարարության մակարդակը և պետական բյուջեի մուտքերի ապահովման գործում նրանց պատասխանատվությունը բարձրացնելու ուղղությամբ:

- Տարածքային հարկային տեսչությունների հետ համատեղ քննարկել 0-ական հաշվետվություններ կայացնող և հաշվարկներ (հաշվետվություններ) չներկայացնող սուբյեկտների թվի ավելացման պատճառները, հետամուտ լինել տեղերում նրանց նկատմամբ հսկողությունն ուժեղացնելու հարցին:

- Ուժեղացնել տարածքային հարկային տեսչությունների հսկողությունը մեծածավալ իրացման շրջանառություն, խոշոր չափի հարկային պարտավորություններ և գերավճարներ ունեցող, փաստաթղթերով չհիմնավորված ծախսեր ներկայացնող, վնասով աշխատող ու անապրանք գործարքի տարրեր պարունակող գործարքներ իրականացնող տնտեսավարող սուբյեկտների նկատմամբ, այդ նպատակով արդյունավետ օգտագործել ստուգումների և ուսումնասիրությունների ընձեռած հնարավորությունները: Պարտադիր ստուգմամբ ընդգրկել խոշոր չափերի հարկային պարտավորություններ ու գերավճարներ ունեցող և 3 տարի անընդմեջ վերահսկողությունից դուրս մնացած հարկ վճարողներին:

- Ապահովել հարկային ծառայության և տարածքային հարկային տեսչությունների կողմից հարկային օրենսդրությունը խախտողներին ժամանակին բացահայտելու, իրավախախտումների դիմաց արձանագրված գումարների գանձելիությունը բարձրացնելու ու բյուջետային մուտքերը համալրելու ուղղությամբ աշխատանքների պատշաճ մակարդակը՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով իրականացվող ստուգումների արդյունքների արժանահավատությանը և առաջադրված գումարների գանձմանը, բացառել ստուգումների ընթացքում ՀՀ օրենսդրության պահանջների խախտումները:

- Քննարկել վերահսկողության շրջանակներում ընտրանքով ընդգրկված հարկային տեսչություններում հայտնաբերված հարկային օրենսդրության խախտումները և թերությունները, արձանագրված փաստերի շուրջ համապատասխան տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ կազմակերպել և իրականացնել ուսումնասիրություններ, ստուգումներ կամ կրկնակի ստուգումներ՝

- Սևանի տարածքային հարկային տեսչությունում հաշվառված «Սևանի կոմունալ տնտեսություն» ԲԲԸ-ում, «Ծովաօրոր», «Սևանի հացամթերքների արտադրական միավորում»,

«Գրանգո-շին», «Վահրամ Մարգարյան», «Լեվ-Ալ», «Նորայր Էրիկ», «Գագ և ԱՄԱ», «Գագիկ-Կարեն», «Նանարեկ» ՍՊԸ, «Վ. Սարգսյան և ընկերներ», «Բաբ Նարեկ», «Շուշան և Շահնուր», «Ռուբեն Գևորգյան», «Կապույտ ալիք» ՍՊԸ-ներում, «Նորիկ Եղիազարյան» ԱԶ-ի մոտ և «Ճամբարակի ՃՇՇ» ԲԲԸ-ում,

- Վանաձորի տարածքային հարկային տեսչությունում հաշվառված՝ «Մելուալ», «Վանարմկոմպ», «Վինախ», «Վ. Աղաբաբյան» ՍՊԸ-ների և «Վարդգես Իսախրյան», «Հակոբյան Խաչիկ», «Հմայակ Պետրոսյան» Ա/Զ-ների մոտ,

- Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչությունում հաշվառված՝ «Մարատ Հարությունյան», «Բահեն», «Իշխան», «Ռեկոս» ՍՊԸ-ներում,

- Խոշոր հարկ վճարողների Տեսչությունում հաշվառված՝ «Կաֆե դյու Բրազիլ», «Ֆերո», «Նարսան», «Գեո Պրո Մայնինգ Գոլդ», «Ֆայբրենտ Քոնոմիքշեն», «Մետեքս» ՍՊԸ-ներում և «ՀայՌ-ուսգազարդ» ՓԲԸ-ում,

- Սպանդարյան 1 Տեսչություն հաշվառված՝ «ՍԻԼ Ինշուրանս» ապահովագրական ընկերության և «Բրիթիշ մեդիթերան Էլբրուեյզ լիմեթեդ» հայաստանյան մասնաճյուղում,

- Արաբկիր 1 Տեսչությունում հաշվառված «Էներգակարդաբերում» և «Հայրապետյան Եղբայրներ» ՓԲԸ-ներում, «Ռեդաբազա Երևան», «Կյանքին ընդառաջ», «ՄԵԴԷՊ», «Հայր և Որդի Ներսիսյաններ» և «Ալտակոդ» ՍՊԸ-ներում,

- Մյասնիկյանի Տեսչությունում հաշվառված՝ «Բրաբիոն ֆլորա սերվիս» ՍՊԸ-ում,

- Շահումյանի հարկային տեսչությունում հաշվառված՝ «Էդգար Սկրտչյան» ՍՊԸ-ում,

- Խորհրդայինի հարկային տեսչությունում հաշվառված՝ «Ստարկաբել» ՓԲԸ-ում,

- Կոտայքի տարածքային հարկային տեսչությունում հաշվառված՝ «Կոտայքի ՃՇՇ» ՍՊԸ-ում:

- Ուժեղացնել հսկողությունը Արարատյան մաքսատան գործունեության նկատմամբ՝ առանձնա-կի ուշադրություն դարձնելով ձևակերպում ստացած հարկման ենթակա ապրանքների ներմուծման ծավալների նվազմանը և արտաքին առևտրով ՀՀ-ից ապրանքների արտահանման խթանմանը:

- Ապահովել մաքսային կանոնների խախտման դեմ մաքսատան կողմից իրականացվող միջո-ցառումների արդյունավետությունը, բարձրացնել վերջինիս պատասխանատվությունը իրավախախ-տումների կանխարգելման ու վերացման, վարչական տուգանքների լիարժեք գանձման գործում: Միջոցներ ձեռնարկել ուսումնասիրությունների ընթացքում «Դիատոմիտ» գիտաարտադրական, «Երևանի համակցված կերերի գործարան» և «Ռեդինետ» ՓԲԸ-ի, քաղ. Արամ Ավագյանի, «Ավշարի գինու գործարան», «Ֆիրմա Տ.Ն.Թ.», «Գամմա Էլեկտրիկս», «Տրասնէլեկտրիկ» և «Մավա պրո», «Բելլեզգա» ՍՊԸ-ների, «Հալո Թրասթ» ընկերության հայկական մասնաճյուղի, «Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ԾՎԿԳ» պետական հիմնարկի ու քաղ. Քոնարաքի Սևակի մոտ արձանագրված խախտումները վերացնելու և ՀՀ պետական բյուջե վճարման ենթակա գումարները վերականգնելու ուղղությամբ:

- Բացահայտել Արարատյան մաքսատան կողմից բյուջետային մուտքերի ծավալների ավելացման ռեզերվները, ապահովել դրանց լիարժեք օգտագործումը և այդ գործում առկա ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործումը:

ՀՀ պետական բյուջե վերականգնման ենթակա գումարները ցանկացած եկամտային հաշվին փոխանցելուց հաշվի սկզբում նախապես նշել «96» կոդը: ՀՀ պետական բյուջե վերականգնվող գումարները փոխանցել ՀՀ վերահսկիչ պալատի անվամբ բացված «պետությանը պատճառված վնասների փոխհատուցումից մուտքեր» (900005281515) հաշվեհամարին, կամ գանձապետարանի համակարգում բացված այլ եկամտային հաշվին՝ նշելով «96» կոդը:

«Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի, 2-րդ մասի գ) կետի համաձայն, մեկամսյա ժամկետում ՀՀ վերահսկիչ պալատին տրամադրել գրավոր տեղեկատվություն՝ հաշվետվությամբ արձանագրված խախտումները վերացնելու վերաբերյալ: